RNI NO. MAHMAR/2020/84035

कायदेविषयक मार्गदर्शन मोफत
संपर्क
ॲड. सिद्धार्थ
MVsc, MBA, LLM
मो नं ९४२२५३०४५१

BAHUJAN SAURABHA
बहुजन सौरभ

दि. ०३ जुलै २०२६

१९२७ - सर कावसजी जहांगीर हॉल, मुंबई येथे सभा. तसेच मुंबई येथे डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांच्या अध्यक्षतेखाली महाड येथील अस्पृश्यांवरील अत्याचाराचा निषेध.

संकलन प्रा. यशवंत दुपटे

शुक्रवार ०३ जुलै २०२६ | वर्ष : ६ | अंक : १८३ | दैनिक | किंमत : ₹ ५/-
Friday, 03 July 2026 | Year : 6 | Issue : 183 | Daily | Rate: Rs. 5/-

महत्वाच्या बातम्या

बांगलादेशात हिंदू पुजाऱ्याला विवस्त्र करून मारहाण

नवी दिल्ली : भारताच्या सीमेला लागून असलेल्या बांगलादेशात एका हिंदू पुजाऱ्याला अमानुष मारहाण करण्यात आल्याचा धक्कादायक प्रकार उघडकीस आला. सुभाष देऊरी असे २५ वर्षीय पुजाऱ्याचे नाव असून त्याला उपचारासाठी रुग्णालयात दाखल करण्यात आले आहे. या घटनेमुळे बांगलादेशातील अल्पसंख्याक समुदायात भीतीचे वातावरण निर्माण झाले आहे. २९ जून रोजी सुभाषचे अज्ञात व्यक्तींनी अपहरण केले आणि त्याच्या कुटुंबियांकडे खंडणीही मागितली. इतक्यावरच न थांबता आरोपींनी त्याचा शारीरिक आणि मानसिक छळही केला, असे स्थानिक माध्यमांच्या वृत्तात नमूद करण्यात आले आहे. या घटनेची ढाका पोलिसांनी गंभीर दखल घेतली असून आरोपींचा शोध सुरू केला आहे. स्थानिक माध्यमांनी दिलेल्या वृत्तानुसार, ढाका येथील जगन्नाथ विद्यापीठात कायद्याचे शिक्षण घेणारा विद्यार्थी व मंदिराचा पुजारी सुभाष देऊरी याचे सोमवारी (२९ जून) एका टोळक्याने अपहरण केले. त्यानंतर अज्ञातस्थळी नेऊन त्याला अमानुष मारहाण केली.

मुंबई, हिमाचल प्रदेश आणि जम्मूमध्ये पावसाचा हाहाकार

नवी दिल्ली : पहिल्या मान्सून पावसानंतर आज दिल्ली-एनसीआरला अंशतः दिलासा मिळाला. हवामान विभागाचे (आयएमडी) वरिष्ठ शास्त्रज्ञ नरेश यादव यांच्या मते, मान्सून लवकरच पंजाब, हरियाणा, उत्तर प्रदेश आणि गुजरातच्या पश्चिम किनारपट्टीच्या काही भागांसह अतिरिक्त क्षेत्रांमध्ये दाखल होईल. त्यांनी सांगितले की, पुढील चार ते पाच दिवसांत कोकण प्रदेश, गोवा आणि दक्षिण गुजरातमध्ये अतिवृष्टी होण्याची शक्यता असून, या भागांसाठी रेड अलर्ट जारी करण्यात आला आहे. ओडिशा आणि मध्य भारतातही अतिवृष्टी अपेक्षित आहे. मुसळधार पावसामुळे मुंबईच्या अनेक भागांमध्ये गंभीर समस्या निर्माण झाल्याचे वृत्त आहे. पाणी साचल्यामुळे जनजीवन विस्कळीत झाले आहे. पावसानंतर समोर आलेल्या छायाचित्रांमध्ये वाहनांच्या लांबच लांब रांगा दिसून आल्या. जम्मू आणि काश्मीरच्या डोडा जिल्ह्यात झालेल्या दोन ढगफुटींमुळे जनजीवन मोठ्या प्रमाणात विस्कळीत झाले. हिमाचल प्रदेशातील लाहौल-स्पिती आणि चंबा येथे तीन ढगफुटींची नोंद झाली. उत्तराखंडमधील केदारनाथ तीर्थक्षेत्रासाठीची हेलिकॉप्टर सेवा स्थगित करण्यात आली आणि डेहराडूनच्या जॉली ग्रांट विमानतळावरून चार विमानांचे मार्ग बदलण्यात आले.

ठाकरेंच्या दाव्यामुळे भाजपात खळबळ

मुंबई : उपमुख्यमंत्री एकनाथ शिंदे यांनी राबवलेले ऑपरेशन टायगर यशस्वी झाल्याची चर्चा सध्या राजकीय वर्तुळात सुरू आहे. त्या अंतर्गत ठाकरे गटातील सहा खासदार आणि विधानपरिषदेच्या एका आमदाराने शिंदेसेनेत प्रवेश केला आहे. ठाकरे गटातील आणखी काही आमदार शिंदेंच्या संपर्कात असल्याचा दावा केला जात आहे. यादरम्यान ठाकरे गटापाठोपाठ आता शरद पवार यांच्या राष्ट्रवादी काँग्रेस पक्षातील काही खासदारही फुटणार असल्याची चर्चा सगळीकडे सुरू झाली आहे. सूत्रांनी दिलेल्या माहितीनुसार, शरद पवार यांच्या पक्षाचे लोकसभेतील ७ खासदार सध्या भाजपाप्रणीत राष्ट्रीय लोकशाही आघाडीतील वरिष्ठ नेत्यांच्या संपर्कात आहेत. मात्र, हे खासदार नेमके कोणत्या पक्षात प्रवेश करणार, याबाबत अद्याप अधिकृत निर्णय झालेला नाही. या संभाव्य फुटीमागे शरद पवार आपला पक्ष काँग्रेसमध्ये विलीन करणार अशा जोरदार चर्चा कारणीभूत असल्याचे सांगितले जात आहे. राष्ट्रवादीच्या प्रमुख नेत्यांनी मात्र या चर्चांचे खंडन केले आहे.

महाराष्ट्रात पाच वर्षांत १० टक्के महाविद्यालये बंद

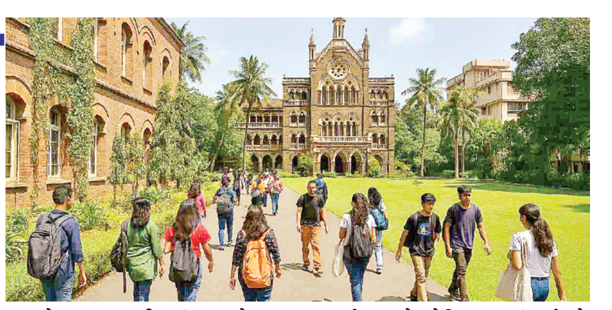

नागपूर : केंद्रीय शिक्षण मंत्रालयाच्या 'आयश' अहवालातील अधिकृत आकडेवारीने महाराष्ट्रातील महाविद्यालयीन शिक्षणाची संस्थात्मक दिवाळखोरी चव्हाट्यावर आणली आहे. विद्यापीठांतील घसरणीनंतर आता राज्यातील महाविद्यालयांचे अस्तित्वही धोक्यात आले आहे. गेल्या पाच वर्षांत महाविद्यालयांची संख्या वाढण्याऐवजी तब्बल १० टक्के महाविद्यालये बंद पडली किंवा नामशेष झाली आहेत.

या संकटामागील सर्वात मोठे कारण म्हणजे प्राध्यापकांचा दुष्काळ. राज्यातील शासकीय व अनुदानित महाविद्यालयांमध्ये ५० टक्क्यांहून अधिक प्राध्यापक पदे रिक्त असून व्यवस्था तासिका तत्त्वावरील व कंत्राटी शिक्षकांच्या भरवशावर सुरू आहे. पूर्णवेळ शिक्षक, निधी आणि पायाभूत सुविधांच्या अभावामुळे ग्रामीण व निमशहरी महाविद्यालये 'नॅक' मानांकनात पिछाडीवर पडत आहेत. सरकारी व्यवस्थेतील या ढासळलेल्या परिस्थितीचा फायदा खासगी व स्वायत्त विद्यापीठांना झाला आहे. कौशल्याधारित अभ्यासक्रमांमध्ये ४५ टक्क्यांची वाढ झाली असली, तरी त्यांची फी सर्वसामान्यांच्या आवाक्याबाहेर आहे. त्यामुळे उच्च शिक्षणातील विषमता वाढून गरीब विद्यार्थी मुख्य प्रवाहातून बाहेर फेकले जात आहेत.

'कॉलेज डेन्सिटी' (महाविद्यालयीन घनता) ३२ वरून २८ वर आली. दर एक लाख (१८ ते २३ वर्षे) तरुणांमागील महाविद्यालयांची संख्या लक्षणीय घटली. वेळेवर अनुदान न मिळणे आणि पटसंख्येच्या २ जाचक अटींमुळे ग्रामीण भागातील अनेक महाविद्यालयांना कुलूप लागले, तर काही संस्था मोठ्या शैक्षणिक समूहांच्या घशात गेल्या. ४२ टक्के महाविद्यालयांमध्ये अद्ययावत 53 प्रयोगशाळा, डिजिटल ग्रंथालये व आधुनिक शैक्षणिक सुविधांचा अभाव आहे.

मुलींचा वाढता गळती दरः सरकारी वसतिगृहांचा अभाव व सुरक्षिततेच्या प्रश्नांमुळे मुलींचे शिक्षण मधेच सोडण्याचे प्रमाण १४ टक्क्यांनी वाढले. संशोधन निधीला कात्री संशोधन निधीत ३८ टक्क्यांची कपात झाल्याने संशोधन, नवकल्पना आणि पेटंट निर्मितीला मोठा फटका बसला. संशोधकांचा उतरता आलेख : गाई व फेलोशिपच्या टंचाईमुळे गेल्या तीन वर्षांत पीएच.डी. करणाऱ्यांची संख्या २२ टक्क्यांनी घटली.

'देशातील १४२० विद्यापीठांपैकी केवळ ३० टक्के आणि महाविद्यालयांपैकी फक्त २० टक्के संस्थांनीच नॅक मूल्यांकन केले आहे. २०-२५ वर्षांपासून प्राध्यापक पदे रिक्त, संशोधनासाठी जीडीपीच्या केवळ ०.६-०.७टक्के निधी, तर विकसित देश ३-५ टक्के खर्च करतात. अश परिस्थितीत विद्यार्थी गुणवत्तापूर्ण शिक्षणासाठी या संस्थांकडे का वळतील?

मणिपूरमध्ये २० घरे जाळल्याप्रकरणी राहुल गांधींचा केंद्रावर हल्लाबोल

नवी दिल्ली : लोकसभेतील विरोधी पक्षनेते आणि काँग्रेस खासदार राहुल गांधी यांनी गुरुवारी मणिपूरमधील ताज्या दुःखद घटनेवरून केंद्र सरकारवर टीका केली. ते म्हणाले की, राज्यात द्वेष आणि हिंसाचाराच्या आगीत किमान २० घरे जाळण्यात आली आहेत. एका वृत्तपत्राचा हवाला देत त्यांनी एका एक्स-पोस्टमध्ये केंद्र सरकारवर टीका केली.

गांधी म्हणाले की, दोन सरकारे आणि राष्ट्रपती राजवट असूनही राज्यातील संघर्ष अधिकच तीव्र होत आहे. ते म्हणाले, 'मणिपूर अनेक वर्षांपासून जळत आहे आणि आज पुन्हा द्वेष आणि हिंसाचाराच्या आगीत २० घरे जळून खाक झाली आहेत.' हजारो लोकांनी आपले प्राण गमावले आहेत आणि असंख्य कुटुंबे उद्ध्वस्त झाली आहेत. मणिपूर जे असह्य दुःख सहन करत आहे, त्याची कल्पना करणेही कठीण आहे. गांधी पुढे म्हणाले की, मोदी सरकारची विभाजनकारी धोरणे लोकांना धर्म, जात, भाषा, प्रदेश आणि अस्मितेच्या आधारावर विभाजित करतात. त्यांनी नमूद केले की, हा मोदी सरकारच्या विभाजनकारी विचारसरणीचा परिणाम आहे. आज केवळ मणिपूरच नाही, तर संपूर्ण देशाने पंतप्रधानांकडून सहानुभूतीच्या एका शब्दाचीही आशा सोडून दिली आहे. मणिपूर यापेक्षा चांगल्या वागणुकीस पात्र आहे आणि हे साध्य करण्याचा एकमेव मार्ग म्हणजे भारताला एकजूट करणे.

यापूर्वी २३ जून रोजी, हजारो महिला विक्रेत्यांनी धरणे आंदोलन केले होते. केंद्रीय यंत्रणांनी नुकत्याच केलेल्या गाव स्वयंसेवकांच्या अटकेबद्दल त्यांनी आपला संताप व्यक्त केला. मणिपुरी समाजातील एक शक्तिशाली आणि प्रभावशाली गट म्हणून, आंदोलकांनी राष्ट्रीय तपास संस्था (NIA), केंद्रीय अन्वेषण विभाग (CBI), केंद्रीय राखीव पोलीस दल (CRPF) आणि मणिपूर पोलिसांनी अटक केलेल्या स्वयंसेवकांच्या तात्काळ सुटकेची मागणी केली. त्यांनी तीन अरंबई तेंगगोल (AT) स्वयंसेवकांच्या तात्काळ सुटकेचीही मागणी केली.

जपानी प्रधानमंत्रींन धाकटी बहीण आणि एक दूरदर्शी नेत्या : प्रधानमंत्री मोदी

नवी दिल्ली : भारत आणि जपानने आज महत्त्वाच्या द्विपक्षीय करारांवर स्वाक्षरी केली. दोन्ही देशांमधील वार्षिक शिखर परिषदेनंतर, कृत्रिम बुद्धिमत्ता (AI) आणि औषधनिर्माण क्षेत्राशी संबंधित करारांवरही स्वाक्षरी करण्यात आली. यानंतर, दोन्ही प्रधानमंत्रींनी संयुक्त पत्रकार परिषद घेतली. प्रधानमंत्री पदापलीकडे आपल्या आपुलकी आणि मानवी संबंधांसाठी जगभरात ओळखले जाणारे प्रधानमंत्री मोदी यांनी आपल्या जपानी समकक्षांना आपली धाकटी बहीण असे संबोधले. प्रधानमंत्री नरेंद्र मोदी म्हणाले, 'माझी धाकटी बहीण, प्रधानमंत्री सनाए ताकाइची, दोन्ही शिष्टमंडळांचे आदरणीय सदस्य, प्रसारमाध्यमांचे सदस्य, नमस्कार आणि कोनिचिवा (जपानी भाषेत याचा अर्थ 'हॅलो' असा होतो).' ते पुढे म्हणाले, 'भारत-जपान वार्षिक शिखर परिषदेसाठी प्रधानमंत्री ताकाइची यांच्या पहिल्या भारत दौऱ्याचे स्वागत करतांना मला अत्यंत आनंद होत आहे. त्या जपानच्या पहिल्या महिला पंतप्रधान आणि एक दूरदर्शी व अत्यंत आदरणीय नेत्या आहेत. त्या नारा प्रांतातून येतात, जो भारत आणि जपानच्या सामायिक बौद्ध वारशाचे एक प्रमुख केंद्र आहे.

मुंबई महापालिकेचे चार अधिकारी तडकाफडकी निलंबित

मुंबई : मुंबईतील चेंबूरमध्ये शाळेवर झाड पडून एका विद्यार्थ्याच्या मृत्युची घटना चर्चेत असतानाच, साकीनाका येथे एका व्यक्तीचा मॅनहोलमध्ये पडून मृत्यू झाला. खैराणी रोडवरील सन्मान हॉटेलजवळ गुरुवारी (२ जुलै) दुपारी घडलेल्या या घटनेप्रकरणी मुंबई महापालिकेने सहाय्यक आयुक्तांसह चार अधिकाऱ्यांना निलंबित केले आहे. त्याचबरोबर या प्रकरणी कंत्राटदारावर गुन्हा दाखल करण्यात आल्याची माहिती आयुक्त अश्विनी भिडे यांनी दिली. उघड्या मॅनहोलमध्ये पडून ६० वर्षीय अस्लम इसाक शेख यांचा मृत्यू झाला. खासगी कंत्राटदाराकडून सुरू असलेल्या देखभाल कामादरम्यान मॅनहोलचे झाकण उघडे ठेवले होते. त्याचवेळी मोबाईलवर बोलत असलेले शेख यांचा तोल जाऊन ते थेट मॅनहोलमध्ये पडले. साकीनाका घटनेप्रकरणी महापालिकेचे सहाय्यक आयुक्त धनाजी हर्लेकर (एल वार्ड), सहाय्यक अभियंता दीपक चौगुले, कनिष्ठ अभियंता अभिजित चौगुले आणि सहाय्यक अभियंता उत्तम पाटील यांचे निलंबन करण्यात आले आहे. मान्सूनपूर्व बैठकांमध्ये वारंवार आणि स्पष्टपणे हे निर्देश दिले होते की, नाल्यांवरील मॅनहोल सुरक्षित ठेवण्यात यावे. तरीही निष्काळजीपणे काम केले गेले असल्याचे आदेशात म्हटले गेले आहे.

नागपुरातील हायप्रोफाइल कॅफेवर पोलिसांचा 'दबंग' छापा

नागपूर : नागपूर : शहरातील व्हीसीए स्टेडियम परिसरात असलेल्या हॉटेल हेरिटेजमध्ये बुधवारी मध्यरात्री गुन्हे शाखा पोलिसांनी छापा घातला. या छाप्यात 'हाऊस ऑफ बीअर' नावाने असलेल्या कॅफेत मोठ्या प्रमाणावर तरुण-तरुणी हुक्क्याा धूर उडवताना आढळले. त्या सर्वांना ताब्यात घेत पोलिसांनी कॅफेचालक, वेटर, कॅफे कॅप्टन आणि हुक्का सेवन करणारे ग्राहक अशा एकूण ४९ जणांविरुद्ध गुन्हा दाखल केला.

सदर पोलिस ठाण्यापासून हाकेच्या अंतरावर असलेल्या आणि वेगवेगळ्या विषयाच्या संबंधाने वारंवार चर्चेला येणाऱ्या हेरिटेजमधील या कारवाईमुळे संबंधितांमध्ये एकच खळबळ उडाली आहे. उपराजधानीतील बहुचर्चित हॉटेल्सपैकी एक असलेल्या हेरिटेजमध्ये 'हाऊस ऑफ बीअर' या नावाने कॅफे आहे. तेथे बेकायदेशिररित्या ग्राहकांना हुक्का उपलब्ध करून दिला जात असल्याची माहिती पोलिसांना मिळाली होती. या आधारे तेथे बुधवारी मध्यरात्री १२.३० वाजता गुन्हे शाखेच्या पथकाने छापा घातला. हॉटेलच्या पाचव्या माळ्यावर पोलिस पोहचले असता तेथे मोठ्या प्रमाणात तरुण-तरुणी हुक्का पिताना आढळले.

महात्मा फुले वाड्यात वटसावित्री पूजन प्रकरणी निषेध

खासदारांवर कारवाईची मागणी

पुणे : पुणे येथील राष्ट्रीय स्मारकाचा दर्जा प्राप्त असलेल्या महात्मा जोतीराव फुले व सावित्रीमाई फुले वाड्यात वटसावित्री पूजन केल्याच्या घटनेचा समता परिषद व फुलेप्रेमींनी तीव्र निषेध केला असून संबंधित लोकप्रतिनिधींवर कठोर कारवाई करण्याची मागणी केली आहे. निषेधकर्त्यांनी प्रसिद्धीस दिलेल्या निवेदनात म्हटले आहे की, संविधानाची शपथ घेतलेले लोकप्रतिनिधी महात्मा फुले वाड्यासारख्या राष्ट्रीय स्मारकात जाऊन वटसावित्री पूजन करतात, ही घटना संविधानातील समता, वैज्ञानिक दृष्टिकोन आणि सामाजिक न्यायाच्या मूल्यांच्या विरोधात असल्याचा आरोप करण्यात आला आहे.

समता परिषद व फुलेप्रेमींनी यापूर्वीही प्रशासनाकडे महात्मा फुले वाडा परिसरात अशा प्रकारचे धार्मिक विधी होऊ नयेत, अशी मागणी केली होती. मात्र, त्यानंतरही संबंधित पूजन झाल्याने महात्मा जोतीराव फुले व सावित्रीमाई फुले यांनी प्रतिगामी विचारांविरुद्ध उभा केलेल्या सत्यशोधक चळवळीचा अपमान झाल्याची भावना व्यक्त करण्यात आली. या घटनेची चौकशी करून संबंधित खासदारांवर योग्य ती कारवाई करावी, तसेच राष्ट्रीय स्मारकाचे स्वरूप आणि ऐतिहासिक मूल्य जपण्यासाठी प्रशासनाने आवश्यक उपाययोजना कराव्यात, अशी मागणी निवेदनातून करण्यात आली आहे. दरम्यान, या प्रकरणाबाबत संबंधित खासदार किंवा प्रशासनाची अधिकृत भूमिका अद्याप समोर आलेली नाही.

सत्ता गमावल्यास भाजपचे १० तुकडे होतील : पक्ष फोडणे हेच भाजपचे खरे उद्दिष्ट : संजय राऊत

मुंबई : शिवसेना (यूबीटी) खासदार संजय राऊत यांनी गुरुवारी भारतीय जनता पक्षावर हल्लाबोल करत, पक्षांतर आणि विरोधी पक्षांना कमकुवत करण्याचे वेड लागल्याचा आरोप केला.

अलीकडील राजकीय घडामोडींवर प्रतिक्रिया देताना एका पत्रकार परिषदेत बोलताना राऊत म्हणाले की, विरोधी पक्षांमध्ये फूट पाडण्याचे भाजपचे कथित प्रयत्न हे राजकीय संघटना तोडण्याच्या त्यांच्या ध्यासाचे द्योतक आहेत. ते म्हणाले, 'त्यांना (भाजपला) पक्ष तोडण्याचा इतका ध्यास लागला आहे. ते शेवटपर्यंत एकमेकांचे पक्ष असा दावा त्यांनी पुढे केला की, सत्ता गमावल्यास भाजपचे तुकडे होतील. त्यांनी आरोप केला,' मी हे आधीही सांगितले आहेः ज्या दिवशी ते सत्तेतून बाहेर पडतील, त्या दिवशी या केंद्रीय यंत्रणा आमच्या नियंत्रणाखाली येतील. भाजपचे दहा तुकडे होतील. तेही दहा मिनिटांत. दरम्यान, बुधवारी संजय राऊत यांनी विधान परिषद सदस्य (एमएलसी) सचिन अहिर यांच्यावर जोरदार हल्ला चढवला. पक्षाचा पाठिंबा मिळूनही लोभामुळे पक्ष सोडल्याचा आरोप त्यांनी केला. एएनआयशी बोलताना राऊत यांनी अहिर यांनी गेल्या काही वर्षांत भूषवलेल्या पदांकडे लक्ष वेधले आणि म्हणाले, 'त्यांना सर्व काही मिळाले आहे. सचिन अहिर एमएलसी, पक्षाचे उपनेते बनले आणि कामगार सेनेचे कार्याध्यक्ष म्हणून त्यांची नियुक्ती झाली.

नागपूरमध्ये लॉ युनिव्हर्सिटीत आरक्षणाचे उघड उल्लंघन : डॉ. नितीन राऊत

नागपूर : शाहू-फुले-आंबेडकरांच्या विचारांच्या महाराष्ट्रात 'महाराष्ट्र नॅशनल लॉ युनिव्हर्सिटी' (MNLU), नागपूरसारख्या प्रतिष्ठित शैक्षणिक संस्थेत पीएचडी प्रवेश प्रक्रियेत आरक्षणाचे सर्रास उल्लंघन होत असल्याचा धक्कादायक प्रकार समोर आला आहे. मागासवर्गीय विद्यार्थ्यांना मुख्य प्रवाहापासून वेगळे पाडण्याचा आणि त्यांच्यावर सामाजिक भेदभाव करण्याचा हा प्रकार अत्यंत लाजीरवाणा असून, याविरोधात काँग्रेसचे ज्येष्ठ नेते आणि आमदार डॉ. नितीन राऊत यांनी आज विधिमंडळात प्रशासनाच्या मनमानी कारभाराचा बुरखा फाडला.

आरक्षणाचे 'तुकडे' करून भेदभाव?

डॉ. राऊत यांनी सभागृहात मांडलेल्या माहितीनुसार, या विद्यापीठाने आरक्षित आणि अनारक्षित प्रवर्गातील विद्यार्थ्यांसाठी चक्क दोन वेगवेगळ्या तुकड्या (बॅचेस) तयार केल्या आहेत. ही कृती म्हणजे मागासवर्गीय विद्यार्थ्यांना सामाजिक भेदभावाच्या खाईत लोटण्यासारखे आहे, अशी जोरदार टीका डॉ. राऊत यांनी केली. पात्र आणि उपलब्ध उमेदवार असतानाही एससी, एसटी, व्हीजेएनटी आणि ओबीसी प्रवर्गातील अनेक उमेदवारांना प्रवेश नाकारून त्यांच्या जागा मुद्दाम रिक्त ठेवल्या जात आहेत. केवळ अनारक्षित प्रवर्गाला झुकते माप देण्यासाठी विद्यापीठ प्रशासन हा मनमानी कारभार करत असल्याचा गंभीर आरोप त्यांनी केला.

न्यायालय आणि आयोगाच्या आदेशांना 'केराची टोपली'

या प्रकरणातील प्रशासकीय असंवेदनशीलता उघड करताना डॉ. राऊत म्हणाले की, मुंबई उच्च न्यायालयाच्या नागपूर खंडपीठाने यापूर्वीच प्रशासनाला फटकारून आरक्षणानुसार प्रक्रिया राबवण्याचे स्पष्ट आदेश दिले होते. तसेच, राष्ट्रीय अनुसूचित जाती आयोगानेही (NCSC) विद्यापीठाला नोटीस बजावली आहे. असे असतानाही, प्रशासन वारंवार उच्च न्यायालय आणि आयोगाच्या निर्देशांचा अवमान करत आहे. हा प्रकार लोकशाही आणि संविधानाच्या मूल्यांना छेद देणारा आहे. हा विषय विद्यार्थ्यांच्या भविष्याशी आणि सामाजिक सलोख्याशी संबंधित असल्याने, सरकारने या प्रकरणाची तातडीने दखल घेऊन दोषींवर कठोर कारवाई करावी, अशी आग्रही मागणी डॉ. नितीन राऊत यांनी केली. आता यावर राज्य सरकार कोणती भूमिका घेते, याकडे शैक्षणिक वर्तुळाचे लक्ष लागले आहे.

महावितरणमधील 'कंत्राटी गुलामी'वर डॉ. नितीन राऊत आक्रमक

महावितरणमध्ये सहाय्यक कर्मचाऱ्यांचे शोषण; सभागृहात सरकारला लगावला खडा सवाल

मुंबई : महावितरणसारख्या महत्त्वाच्या सार्वजनिक उपक्रमात काम करणाऱ्या हजारो सहाय्यक कर्मचाऱ्यांचे प्रशासनाकडून पद्धतशीर शोषण केले जात आहे. 'कामगार जीव धोक्यात घालून राबतात, मात्र प्रशासन त्यांना कंत्राटी गुलामीत अडकवून ठेवत आहे,' असा घणाघाती आरोप करत राज्याचे माजी ऊर्जामंत्री आणि ज्येष्ठ आमदार डॉ. नितीन राऊत यांनी विधिमंडळात महावितरणच्या शोषक धोरणांचा बुरखा फाडला. विरारमधील एका २२ वर्षीय विद्युत सहाय्यकाच्या दुर्दैवी मृत्यूनंतरही प्रशासनाला जाग येत नसल्याने डॉ. राऊत यांनी सरकारला धारेवर धरले.महावितरणमध्ये 'उपकेंद्र सहाय्यक' पदाच्या भरतीसाठी जाहिरातीद्वारे आधीच दोन वर्षांचा अनुभव मागितला जातो. स्पर्धेत परीक्षेत व तांत्रिक परीक्षेत निवड झाल्यानंतर या अनुभव असलेल्या उमेदवारांना नियुक्ती दिल्यावर पुन्हा तीन वर्षांच्या कंत्राटी कालावधीवर आणि अत्यंत तुटपुंज्या मानधनावर ठेवले जाते. त्यांच्याकडून नियमित कर्मचाऱ्यांप्रमाणेच जोखमीची कामे करून घेतली जातात. हा प्रकार केवळ कर्मचाऱ्यांच्या कौशल्याचा आणि त्यांच्या अनुभवाचा क्रूर अपमान आहे. डॉ. नितीन राऊत यांनी सभागृहात या धोरणाचा निषेध करत, अशा अनुभवी कर्मचाऱ्यांना कोणताही विलंब न करता तात्काळ नियमित सेवेत सामावून घेण्याची ठाम मागणी केली आहे. डॉ. राऊत यांनी सभागृहात उपस्थित केलेल्या मुद्द्यांनुसार, उपकेंद्र सहाय्यक, कनिष्ठ सहाय्यक (लेखा), विद्युत सहाय्यक आणि कार्यालयीन सहाय्यक हे कर्मचारी अहोरात्र, पावसाळ्यात आणि नैसर्गिक आपत्तीच्या काळात सेवा बजावत आहेत. भरती प्रक्रियेत स्पर्धा परीक्षेद्वारे या सहाय्यक कर्मचाऱ्यांची निवड झाली असता पुन्हा तीन वर्षे कंत्राटी स्वरूपात ठेवल्याने अल्प मानधनामुळे कर्मचाऱ्यांच्या कुटुंबीयांवर उपासमारीची वेळ आली आहे. तसेच हा तीन वर्षांचा कंत्राटी कालावधी मूळ सेवेत ग्राह्य धरला जात नसल्याने, कर्मचाऱ्यांचे ज्येष्ठता, वेतनवाढ आणि पदोन्नतीचे मोठे नुकसान होत आहे, याकडे डॉ. राऊत यांनी लक्ष वेधले.

PROPERTY FOR RENT/ LEASE
AVAILABLE ON RENT/ LEASE AT PRIME LOCATION
COMMERCIAL PROPERTY
Total Plot Area: 50,000 Sq.Ft.
Constructed Area: 30,000 Sq.Ft.
LOCATION: WELA (HARI), SHANKARPUR ROAD
◆ IDEAL FOR ◆
• Hostel/ Student Accommodation • New College/ Educational Institution • Residential College Campus • Car/ Motorcycle Showroom • Warehouse / Godown • Supermarket (D-Mart Type)
CONTACT
DR. KAMBLE: 9422539451

> “ काळजी केल्याने उद्याचे दुःख कमी होत नाही, ताकद नाहीशी होते... ”

बहुजन सौरभ
BAHUJAN SAURABHA

बहुजन सौरभ **संपादकीय**

राष्ट्रीय स्वयंसेवक संघ व भारतीय राज्यघटना

भारताच्या लोकशाही व्यवस्थेचा पाया भारतीय राज्यघटना आहे. राज्यघटना प्रत्येक नागरिकाला अधिकार प्रदान करते, परंतु त्याचबरोबर प्रत्येक व्यक्ती आणि संस्थेवर कायद्याचे पालन, पारदर्शकता आणि उत्तरदायित्वाची जबाबदारीही टाकते. राष्ट्रीय स्वयंसेवक संघ (RSS) संदर्भातील १९४८ ते २०२६ या कालखंडातील घडामोडी या घटनात्मक मूल्यांच्या दृष्टीने अभ्यासण्यासारख्या आहेत. राष्ट्रीय स्वयंसेवक संघाची स्थापना १९२५ मध्ये झाली. सुरुवातीच्या काळात संघाकडे सार्वजनिकरीत्या उपलब्ध अशी लिखित घटना नव्हती. काही इतिहासकारांच्या मते अंतर्गत नियम अस्तित्वात होते, तर काहींच्या मते औपचारिक लिखित घटना नव्हती. परंतु त्याची अधिकृत प्रत सार्वजनिकरीत्या उपलब्ध नसल्याने संघाच्या रचना, उद्दिष्टे आणि कार्यपद्धतीबाबत अनेक प्रश्न उपस्थित होत होते. ३० जानेवारी १९४८ रोजी महात्मा गांधी यांची हत्या झाली. त्यानंतर भारत सरकारने राष्ट्रीय स्वयंसेवक संघावर बंदी घातली. न्यायालयात गांधी हत्या कटात संघाचा सहभाग सिद्ध झाला नाही; तथापि, सरकारने सार्वजनिक सुव्यवस्था, गुप्त स्वरूपातील कार्यपद्धती आणि राष्ट्रीय सुरक्षेच्या कारणास्तव ही कारवाई केली. त्यावेळचे उपपंतप्रधान आणि गृहमंत्री सरदार वल्लभभाई पटेल यांनी स्पष्ट अट घातली की, संघाने लिखित घटना स्वीकारून कायद्याच्या चौकटीत कार्य करण्याची हमी दिल्यानंतरच बंदी उठविण्याचा विचार केला जाईल. सरकारने काही मूलभूत प्रश्न उपस्थित केले होते-संघाची उद्दिष्टे काय आहेत? संघटनात्मक रचना कशी आहे? अधिकार कोणाकडे आहेत? सदस्यत्वाचे नियम कोणते आहेत? आणि संघ सार्वजनिक उत्तरदायित्व स्वीकारतो का? या प्रश्नांच्या उत्तरादाखल राष्ट्रीय स्वयंसेवक संघाने लिखित घटना स्वीकारली. त्या घटनेत संघ स्वतःला सांस्कृतिक संस्था म्हणून घोषित करतो. हिंदू समाजाचे संघटन, राष्ट्रीय सेवा, चारित्र्यनिर्माण आणि सामाजिक समरसता ही त्याची उद्दिष्टे असल्याचे नमूद करण्यात आले. तसेच संघ स्वतः पक्षीय राजकारणात सहभागी होणार नाही; मात्र स्वयंसेवकांना वैयक्तिकरित्या हिंसा किंवा गुप्त कारवायांवर विश्वास नसलेल्या राजकीय पक्षात सहभागी होण्याची मुभा असल्याचे स्पष्ट करण्यात आले. याच लिखित घटनेच्या आधारे सरकारने पुढे संघावरील बंदी उठविली. त्यामुळे संघाची लिखित घटना ही केवळ अंतर्गत दस्तऐवज नसून भारतीय राज्याने पारदर्शकता आणि उत्तरदायित्वाच्या तत्त्वांवर आग्रह धरल्यानंतर तयार झालेला एक महत्त्वपूर्ण ऐतिहासिक दस्तऐवज ठरला. भारतीय राज्यघटनेच्या अनुच्छेद १४ नुसार सर्वजण कायद्यापुढे समान आहेत. कोणतीही व्यक्ती, संस्था किंवा संघटना कायद्यापेक्षा श्रेष्ठ असू शकत नाही. अनुच्छेद १९(१)(क) नागरिकांना संघटना स्थापन करण्याचा अधिकार प्रदान करतो. परंतु अनुच्छेद १९(४) नुसार सार्वजनिक सुव्यवस्था, भारताची सार्वभौमता आणि अखंडता यांच्या हितासाठी या अधिकारावर वाजवी निर्बंध घालता येतात. तसेच अनुच्छेद ५१(अ) प्रत्येक नागरिकावर संविधानाचा आदर करणे, राष्ट्रीय एकात्मता जपणे आणि सार्वजनिक जीवनात जबाबदारीने वागणे ही मूलभूत कर्तव्ये सोपवितो. म्हणूनच, लोकशाही व्यवस्थेत कोणतीही संस्था संविधानाच्या चौकटीबाहेर कार्य करू शकत नाही. सुमारे सात दशकांनंतर, २०२६ मध्ये हा प्रश्न पुन्हा चर्चेत आला. कर्नाटकचे गृहमंत्री प्रियांक खरगे यांनी राष्ट्रीय स्वयंसेवक संघाचे सरसंघचालक मोहन भागवत यांना खुले पत्र लिहून संघाची कायदेशीर नोंदणी, कायदेशीर दर्जा, आर्थिक स्त्रोत, कर अनुपालन आणि उत्तरदायित्वाबाबत माहिती सार्वजनिक करण्याची मागणी केली. या पत्रानंतर देशभरात चर्चा सुरू झाली. समर्थकांनी ही मागणी भारतीय राज्यघटनेतील पारदर्शकता आणि कायद्यापुढील समानतेच्या तत्त्वाशी सुसंगत असल्याचे म्हटले. तर संघाशी संबंधित बाजूने विद्यमान कायद्यानुसार संघावर अशा प्रकारच्या नोंदणीचे बंधन नसल्याचा युक्तिवाद मांडला. त्यामुळे हा विषय सार्वजनिक आणि कायदेशीर चर्चेचा विषय बनला आहे. १९४८ मध्ये सरकारने संघाकडून लिखित घटना मागितली होती. २०२६ मध्ये संघाच्या नोंदणी, कायदेशीर दर्जा आणि उत्तरदायित्वाबाबत प्रश्न उपस्थित झाले. या दोन्ही घटनांमध्ये समान धागा म्हणजे पारदर्शकता, उत्तरदायित्व आणि कायद्याचे राज्य. भारतीय राज्यघटना प्रत्येक नागरिकाला आणि प्रत्येक संस्थेला समान निकषांवर उभे करते. लोकशाहीमध्ये संस्थांची ताकद त्यांच्या आकारावर नसून त्यांच्या उत्तरदायित्वावर आणि कायद्यावरील निष्ठेवर अवलंबून असते. राष्ट्रीय स्वयंसेवक संघाच्या इतिहासाकडे पाहताना मतभेद असू शकतात. परंतु घटनात्मक मूल्यांच्या दृष्टीने एक तत्त्व निर्विवाद आहे-भारतीय राज्यघटना सर्वोच्च आहे. कोणतीही संस्था, सामाजिक असो, सांस्कृतिक असो किंवा राजकीय, तिने संविधान, कायद्याचे राज्य, पारदर्शकता आणि सार्वजनिक उत्तरदायित्व यांचा आदर करणे हीच लोकशाहीची खरी कसोटी आहे. १९४८ मधील लिखित घटनेची अट आणि २०२६ मधील नोंदणी व पारदर्शकतेची मागणी या दोन्ही घटनांनी भारतीय लोकशाहीसमोर एकच मूलभूत प्रश्न उभा केला आहे-देशातील प्रत्येक प्रभावशाली संस्थेने संविधानाच्या मूल्यांनुसार स्वतःला उत्तरदायी बनविण्याची वेळ आता आली आहे का? या प्रश्नाचे अंतिम उत्तर न्यायव्यवस्था, संसद, कायदे आणि लोकशाही प्रक्रियेतूनच मिळेल. मात्र संविधान सर्वोच्च असल्याचा सिद्धांत हा भारतीय प्रजासत्ताकाचा अविचल पाया राहील.●●

सिंदूरवाद, दानचोरीने भाजपचा राष्ट्रवाद डागाळला !

राष्ट्रवाद ही केवळ घोषणा नसते. जनतेचा विश्वास असतो. अन् देशभक्ती ही सार्वजनिक जीवनातील प्रामाणिकता असते. ती पारदर्शकता व नैतिकतेतून सिद्ध करावी लागते. राष्ट्रध्वज हातात घेऊन घोषणा देणे सोपे असते. पण राष्ट्राच्या नावावर उभारलेल्या संस्थांमध्ये भ्रष्टाचार नको. हे होऊ न देणे हे खरे राष्ट्रप्रेम असते. अलिकडे भारतीय जनता पक्षाने स्वतःला राष्ट्रवादाचा एकमेव संरक्षक भासविले. विरोधकांवर राष्ट्रविरोधी असल्याचे आरोप केले. त्या राष्ट्रवादाच्या प्रतिमेवर आता अनेक प्रश्नचिन्हे निर्माण झाले. त्यात पहलगाम दहशतवादी हल्ला आहे. ऑपरेशन सिंदूर आहे. आता अयोध्येतील राम मंदिरातील दानचोरी आहे. जमीन व्यवहारांतील आरोप आहेत. यामुळे भाजपचा राष्ट्रवाद डागाळला आहे.

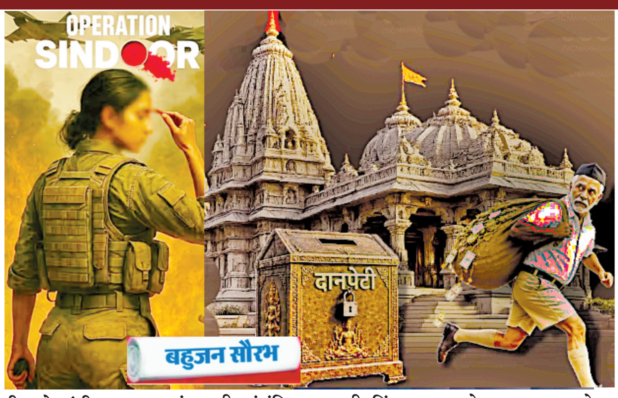

भाजपने स्वतःची राजकीय ओळख विकास, राष्ट्रवाद, सांस्कृतिक पुनर्स्थापना आणि नैतिक नेतृत्वावर उभी केली. विकासाला घोटाळे, पेपरफुटीचे ग्रहण लागले. नैतिक नेतृत्वाला आयाराम, गयाराम, वाशिंग मशीनची किड लागली. सांस्कृतिक आंदोलनाला दानचोरीची काजळ बसली आणि आता राष्ट्रवाद पहलगाम, सिंदूरबाबत विसंगत विधानाने डागाळले. राजकीय नुकसान केवळ विरोधकांच्या आरोपांमुळे होत नाही. ते लोकांच्या मनात निर्माण होणाऱ्या अस्वस्थतेमुळे होते. कारण लोक विचारतात. ज्यांनी आम्हाला इतिहासाची आठवण करून दिली. ते वर्तमानाला सामोरे जातील का? ज्यांनी राष्ट्रवाद शिकवला. ते पारदर्शकतेचीही तितकीच भाषा करतील का? मंदिर हे कोट्यवधी हिंदूंच्या श्रद्धेचे केंद्र आहे. देशभरातील लाखो भाविकांनी आपल्या कष्टाच्या कमाईतून देणग्या दिल्या. काही वृद्धांनी आयुष्यभराची पुंजी दिली. या देणग्या श्रद्धा, विश्वास आणि भावनांचे प्रतिक होत्या. मात्र जून २०२६ मध्ये मंदिरातील दानपेट्यांतील रकमेच्या अपहाराचे प्रकरण समोर आले. ट्रस्टच्या तक्रारीनंतर विशेष तपास पथकाची स्थापना झाली. काही कर्मचाऱ्यांना अटक झाली. त्यांच्याकडून मोठी रक्कम जप्त केली. विविध स्तरांवर कोट्यवधी रुपयांच्या अपहाराचे आरोप झाले. या आरोपांनी जनमानसाला मोठा धक्का बसला. श्रद्धेच्या नावाने जमा झालेल्या देणग्यांच्या सुरक्षिततेवर प्रश्न निर्माण झाला. मग सामान्य नागरिकांनी कोणावर विश्वास ठेवायचा? ही घटना नैतिक अधःपतनाची आहे. यापूर्वीही राम मंदिरासाठी जमीन खरेदीतील कथित अनियमिततेचे आरोप झाले. काही जमिनी कमी किंमतीत खरेदी करून काही अवधीत ट्रस्टला अधिक किंमतीत विकल्याचा आरोप विरोधकांनी केला. त्याचा अंतिम निष्कर्ष अद्याप आलेला नाही. तोच दान घोटाळा उजेडात आला. देशात धर्माच्या नावावर सत्ता, राष्ट्रवादाच्या नावावर मौन. हे चालणार नाही. लोकांनी दान दिले. समर्थन दिले. तेव्हा त्यांना वाटले इथे नैतिकता असेल. इथे आदर्श असेल. पण आता प्रश्न विचारले जाऊ लागलेत. देवाच्या दानात चोरी कसी झाली? दानात आलेल्या मौल्यवान विटा कुठे गेल्या? जमिनीचे घोटाळे कसे झाले? आणि मंदिराचे राजकारण करणारे मौन कसे? दान व्यवस्थापनावर चर्चा होते. जमीन व्यवहारांवर प्रश्न उपस्थित होतात. पारदर्शकतेबाबत शंका निर्माण होते. तेव्हा तो नैतिकतेचा विषय बनतो. कारण मंदिराला लोकांनी पैसा दिला. प्रश्न हा नाही की आरोप खरे आहेत की खोटे? तो तपासाचा विषय आहे. प्रश्न हा आहे की आरोप आले तर सत्तेची प्रतिक्रिया काय असते? चौकशी होते का? उत्तर दिले जाते का? की प्रश्न विचारणाऱ्यालाच धर्मविरोधी, राष्ट्रविरोधी ठरवले जाते? हेच भारतीय लोकशाही समोरचे सर्वात मोठे संकट आहे.

इतिहासाची भाषा वापरली जाते. मोगल आले. त्यांनी आक्रमणे केली. मंदिरे लुटली. हा इतिहास प्रचारक रंगवून सांगतात. त्यांचे पक्ष त्या इतिहासाचे राजकारण करतात. त्यांनी वर्तमानात नैतिकता गहाण ठेवायची? हे कसे चालेल? काल मंदिर लुटणारा आक्रमक होता. लुटारू होता. तेवढेच चढावा, दानचोर लुटारू आहेत. कारण अपराधाचा रंग नसतो. त्याला धर्म नसतो. त्याला पक्ष नसतो. ज्यांनी वर्षानुवर्षे देशाला नैतिकतेचे धडे दिले, संस्कारांची भाषा केली. राष्ट्र प्रथम असे सांगितले. त्यांच्याशी संबंधित व्यक्ती किंवा व्यवस्थेवर प्रश्न आले तर मग नैतिकतेचे निकष कसे बदलतात? सामान्यांसाठी कायदा आणि प्रभावशालींसाठी मौन. ही व्यवस्था लोकशाहीला शोभत नाही. राम हे हिंदू संस्कृतीत सत्य, मर्यादा, न्याय आणि त्यागाचे प्रतिक आहेत असे सांगावयाचे. दुसरीकडे त्यांच्या नावावर उभारलेल्या मंदिरा सभोवार आर्थिक गैरव्यवहारांचे आरोप निर्माण झाले. ही नैतिक वेदना आहे. श्रद्धा ही एकदा तुटली की ती पुन्हा निर्माण करणे अत्यंत कठीण असते. आज राजकीय आरोप-प्रत्यारोपांची गरज नाही. तर संपूर्ण सत्य जनतेसमोर आणण्याची आहे. दानाचा प्रत्येक रुपया कुठे गेला? जमीन व्यवहार कसे झाले? दोषी कोण आहेत? त्यांच्यावर काय कारवाई झाली? याचे स्पष्ट उत्तर देशाला मिळाले पाहिजे. दोषींवर कठोर शिक्षा झाली पाहिजे. त्यातून मोठे मासे सुटता कामा नये. राष्ट्रवादाची प्रतिष्ठा उत्तरदायित्वाने टिकते. राम मंदिर हे कोणत्याही एका पक्षाचे नाही. त्या श्रद्धेवर संशयाची सावली पडणे. ही चिंतेची बाब आहे. आज प्रश्न केवळ दानचोरीचा नाही, केवळ जमीन व्यवहारांचा नाही. राजकारणाचाही नाही. प्रश्न आहे विश्वासाचा. श्रद्धा, सत्य आणि राष्ट्रवादाचा आहे. या तिन्हींचा पाया जर पारदर्शकतेवर नसेल, तर कितीही मोठ्या घोषणा दिल्या तरी त्या जनतेच्या मनात टिकत नाहीत. राष्ट्रवादाचा खरा रंग सैनिकांच्या बलिदानात असतो. नागरिकांच्या प्रामाणिकपणात आणि सार्वजनिक जीवनातील स्वच्छतेत असतो. जर श्रद्धेच्या नावावर उभारलेल्या संस्थांवरच संशयाची छाया पडत असेल, तर तो डाग कोणत्याही घोषणेने धुतला जात नाही.

राष्ट्रवादाची खरी कसोटी सैनिकांप्रती असलेल्या प्रामाणिकपणात असते. पहलगामच्या घटनेनंतर देशात संतापाची लाट उसळली. त्यानंतर ऑपरेशन सिंदूरचे मोठ्या प्रमाणावर राजकीय आणि भावनिक चित्र उभे करण्यात आले. मात्र त्यानंतर अनेक प्रश्न उपस्थित झाले. देशाचे संरक्षण मंत्री राजनाथसिंग यांनी संसदेला माहिती दिली. तो दिवस २८ जुलै २०२५ होय. त्यात सरकारची पाठ थोपाटून घेतली. सहा जवान शहिद झाले. ही माहिती लपविली. हा विरोधकांचा आरोप आहे. तेरा महिन्यानंतर त्या सहा शहिदांच्या स्मारकाबाबतची बातमी आली. तिने देशभर खळबळ उडाली. यातून राष्ट्रवाद हा पारदर्शकतेवर उभा राहतो की खोट्या राजकीय प्रचारावर असा प्रश्न अधिक तीव्र झाला. देशभक्तीचा अर्थ सरकारवर प्रश्न विचारू नये असा नाही. उलट लोकशाहीत प्रश्न विचारणे हीच खरी देशभक्ती आहे. कारण सरकार देश नसते. सरकार बदलते. पण देश कायम राहतो. देशात राष्ट्रवादाची भावना प्रबळ करण्यात आली. सैनिक, सीमा, त्याग, शौर्य यांची भाषा जनमानसात रुजवली गेली. राष्ट्रवाद म्हणजे पोकळ घोषणाबाजी नाही. राष्ट्रवाद म्हणजे सत्याशी निष्ठा हवी. राष्ट्रीय सुरक्षेवर सरकारची विसंगत विधाने नकोत. सैनिकांचा सन्मान हा राजकीय प्रचाराचे साधन होऊ नये. आज लोक बदलले. आता पुरावे मागितले जातात. पूर्वी भावना पुरत होत्या. आता उत्तरदायित्व मागितले जाते. पूर्वी मंदिर पुरेसे होते. आता व्यवस्थेचा हिशेब मागितला जातो. लोकांचा राग श्रद्धेचा वापर करणाऱ्यांवर आहे. लोकशाहीत जनता मंदिरापेक्षा मोठी असते. कारण जनता प्रश्न विचारते. प्रश्न विचारणारी जनताच राष्ट्राची खरी शक्ती असते.●●

भूपेंद्र गणवीर
मो. 9850031019

अष्टपैलू रिपब्लिकन नेते ठ. रा. पाडळे

डॉ. बाबासाहेबांचे एकनिष्ठ अनुयायी, आंबेडकरी चळवळीतले ज्येष्ठ नेते, स्वातंत्र्यसैनिक, पुणे शहराचे पहिले उपमहापौर, नागपूरच्या धम्मदीक्षा समारंभाचे साक्षीदार, पुण्यश्लोक ठकसेन राघोबा पाडळे यांची 2 जुलै 2026 रोजी 106वी जयंती त्यानिमित्ताने...

त्यांच्या कार्याचा वारसा आजही सामाजिक बांधिलकी, प्रामाणिक नेतृत्व आणि मानवसेवेची प्रेरणा देणारा आहे. ठ. रा. पाडळे यांचा जन्म २ जुलै १९२० रोजी अहमदनगर येथे अत्यंत गरीब कुटुंबात झाला. बालपणापासूनच त्यांनी दारिद्र्य, अस्पृश्यता आणि सामाजिक अन्याय यांचे चटके सोसले. या संघर्षमय जीवनाचे जिवंत चित्रण त्यांच्या अप्रकाशित 'वज्रमूठ' या आत्मचरित्रात आढळते. लहानपणीच्या कठीण परिस्थितीने त्यांना खचवले नाही, उलट समाजासाठी झटण्याची प्रेरणा दिली. त्यांचे राहणीमान अत्यंत आधुनिक होते. डोक्यावर हॅट, हातात काठी आणि प्रभावी व्यक्तिमत्त्व ही त्यांची ओळख होती. मराठी, हिंदी, इंग्रजीबरोबरच मल्याळम, तामिळ, तेलुगू आणि अरबी भाषांवर त्यांचे प्रभुत्व होते. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांच्या विचारांनी प्रेरित होऊन त्यांनी समता, बंधुता आणि सामाजिक न्यायाच्या कार्यासाठी संपूर्ण आयुष्य वाहून घेतले. ब्रिटिश काळात त्यांनी लष्करात सेवा बजावली. दुसऱ्या महायुद्धा दरम्यान इजिप्त, इराण, फ्रान्स आणि ब्रिटन या देशांना भेट देण्याची संधी त्यांना मिळाली. या अनुभवामुळे त्यांचा दृष्टिकोन अधिक व्यापक झाला. १९४९ मध्ये ते शेड्युल्ड कास्ट फेडरेशनचे पुणे जिल्हाध्यक्ष झाले. असिस्टंट रिक्रुटिंग ऑफिसर म्हणून अनेक होतकरू युवकांना लष्करात भरती करून त्यांचे आयुष्य घडवले. गरीब विद्यार्थ्यांना शिक्षणासाठी मदत करणे, सामाजिक संस्थांमध्ये कार्य करणे आणि गरजूंच्या अडचणी सोडवणे हे त्यांचे जीवनकार्य होते. त्यांनी स्काऊट-गाईडचे अध्यक्ष, डी.सी. मिशनचे सदस्य तसेच ससून आणि मेंटल हॉस्पिटलच्या व्हिजिटर्स कमिटीवरही उल्लेखनीय सेवा बजावली. सुमारे चार दशके त्यांनी सामाजिक आणि राजकीय क्षेत्रात सक्रिय राहून लोकसेवा केली. त्यांचे कार्य कोणत्याही एका समाजापुरते मर्यादित नव्हते. सर्व जातीधर्मातील लोकांशी त्यांनी स्नेहाचे संबंध ठेवले. राजकारणात असूनही पदाचा मोह न बाळगता लोकाभिमुख नेतृत्व त्यांनी जपले. पुणे महानगरपालिकेचे ते तब्बल २७ वर्षे सदस्य राहिले. डॉ. ना. भि. परुळेकर आणि वा. रा. कोठारी यांच्या प्रयत्नातून त्यांना पुणे शहराच्या पहिल्या दलित उपमहापौरपदाचा मान मिळाला. उपमहापौर असताना नगरकर महाराजांनी त्यांना ज्ञानेश्वरीची प्रत भेट देऊन हत्तीवरून मिरवणूक काढली होती. हा त्यांच्या सामाजिक स्वीकाराचा आणि कार्याचा मोठा सन्मान होता. 'वज्रमूठ' आत्मचरित्रात त्यांनी १९५२ हे वर्ष आयुष्यातील सर्वात महत्त्वाचे ठरल्याचे नमूद केले आहे. पेशवाईच्या पुण्यात एका अस्पृश्य समाजातील व्यक्तीला नगरसेवक म्हणून काम करण्याची संधी मिळणे हा स्वतःचा नव्हे, तर जनतेचा सन्मान असल्याचे ते सांगतात. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांच्या चळवळीतील भीमसैनिक म्हणून समाजसेवेची खरी दिशा मिळाल्याचे त्यांनी नमूद केले आहे. बोपोडीतील असंख्य कार्यकर्ते, मित्र आणि सहकाऱ्यांनी निवडणुकीत केलेल्या सहकार्याची आठवण ते कृतज्ञतेने व्यक्त करतात. त्या काळातील कार्यकर्त्यांमधील एकजूट, त्याग आणि समर्पणाची तुलना करताना आजच्या फूट आणि स्वार्थी राजकारणाबद्दल त्यांनी खंत व्यक्त केली आहे. पुणे महानगरपालिकेतील त्यांच्या कार्यकाळात अनेक राष्ट्रीय नेत्यांशी त्यांचा संपर्क आला. भारताचे उपराष्ट्रपती व्ही. व्ही. गिरी, डॉ. सर्वपल्ली राधाकृष्णन, प्रधानमंत्री पंडित जवाहरलाल नेहरू, जयप्रकाश नारायण आणि श्रीमती इंदिरा गांधी यांच्या पुणे भेटीदरम्यान त्यांनी बौद्ध समाजाच्या प्रश्नांबाबत निवेदने सादर केली. पुण्यात रिपब्लिकन ऐक्यासाठी त्यांनी गाडगे महाराज धर्मशाळेत भव्य मेळावा आयोजित करून सामाजिक सलोख्याचा प्रयत्न केला. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांच्या सहवासाने पाडळे गुरुजींच्या आयुष्याला नवी दिशा मिळाली. २५ डिसेंबर १९५४ रोजी देहूरोड येथे डॉ. बाबासाहेबांनी भारतातील पहिल्या बुद्धमूर्तीची स्थापना केली आणि १४ ऑक्टोबर १९५६ रोजी नागपूरच्या दीक्षाभूमीवर झालेल्या ऐतिहासिक धम्मदीक्षा सोहळ्याचे ते प्रत्यक्ष साक्षीदार होते. गोवा मुक्ती आंदोलनातही त्यांनी सहभाग घेतला. पुण्यात डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचा पुतळा उभारण्यासाठी स्थापन झालेल्या स्मारक समितीचे ते अखेरपर्यंत अध्यक्ष राहिले. १९५८ मध्ये त्यांनी महानगरपालिकेत पुतळ्याचा प्रस्ताव मांडला. त्यांच्या सातत्यपूर्ण प्रयत्नांमुळे २६ जानेवारी १९६० रोजी डॉ. बाबासाहेबांचा भव्य ब्राँझचा पूर्णाकृती पुतळा उभारण्यात आला. न्यायमूर्ती गजेंद्र गडकर यांच्या हस्ते त्याचे उद्घाटन झाले. भारतातील डॉ. बाबासाहेबांचा हा पहिला ब्राँझचा पूर्णाकृती पुतळा मानला जातो. तसेच चिखलवाडी येथे साध्वी रमाबाई आंबेडकर यांच्या नावाने प्राथमिक शाळा उभारण्यातही त्यांनी मोलाचे योगदान दिले. सतत पाच वेळा पुणे महानगरपालिकेवर निवडून आल्याबद्दल १९७८ मध्ये त्यांचा जाहीर सत्कार करण्यात आला. त्यावेळी त्यांनी हा सन्मान जनतेच्या प्रेमाचा असल्याचे सांगत लोकसेवेचीच खरी कमाई असल्याचे नमूद केले. स्वातंत्र्य सैनिक म्हणून त्यांना सन्मान आणि पेन्शन मिळाली. १९८१ मध्ये महाराष्ट्र शासनाने डॉ. शंकरदयाल शर्मा यांच्या हस्ते त्यांना 'दलितमित्र' पुरस्कार देऊन गौरविले. प्रसिद्ध समाजसेवक भाई वैद्य यांच्या हस्ते त्यांचा अमृत महोत्सव साजरा करण्यात आला. त्याचवर्षी ३० ऑक्टोबर १९९५ रोजी त्यांचे परिनिर्वाण झाले. अखेरच्या श्वासापर्यंत त्यांनी मानवता, समता आणि सामाजिक न्यायासाठी कार्य केले. त्यांच्या पश्चात पत्नी मालन, एक मुलगा आणि तीन मुली असा परिवार आहे. मुलगा उल्हास पाडळे सेवानिवृत्त असून त्यांच्या कार्याचा वारसा आजही स्मरणात आहे. ठ. रा. पाडळे हे केवळ राजकारणी नव्हते, तर समाजाला दिशा देणारे निष्ठावान कार्यकर्ते, डॉ. बाबासाहेबांच्या विचारांचे खरे अनुयायी आणि लोकहिताला आयुष्य अर्पण करणारे जन नेते होते. त्यांच्या १०६ व्या जयंतीनिमित्त त्यांच्या पावन स्मृतीस विनम्र अभिवादन. त्यांचे कार्य आणि विचार नव्या पिढीला समाजसेवा, समता आणि मानवतेचा मार्ग दाखवत राहतील, हीच त्यांना खरी आदरांजली ठरेल. ●●

मिलिंद मानकर
मो. 8177866397

मी जबाबदारी स्वीकारतो आपणही स्वीकारा...

अनुभव

आंदोलने आंबेडकरी चळवळीसाठी नवीन नाहीत.. रोज नवीन मुद्दे समोर येतात. त्या मुद्द्यांना न्याय मिळण्यासाठी समाज तन मन धनाने रस्त्यावर उतरतो. काही लोक ज्यांना त्या मुद्द्याची गंभीरता जास्त वाटते. ते लोक पुढाकार घेऊन जनमानसात त्या मुद्द्याची जनजागृती करून लढा उभारण्याचा प्रयत्न करतात.. हे करीत असतांना बरेचदा विषय हा एका संघटनेचा न ठेवता समाजाचा बनवितात जेणेकरून संपूर्ण समाज हा त्या मुद्द्यावर एकत्रित येऊन संघर्ष करेल. पुढाकार घेणारे महिन्या भरापासून त्या मुद्द्यावर अथक परिश्रम करतात. मुद्द्याची जनजागृती विविध माध्यमातून केल्या जाते. त्यात विशेषकर इलेक्ट्रॉनिक मीडिय, प्रिंट मीडिया, सोशल मीडिया तसेच लोकांपर्यंत प्रत्यक्षात पोहचून जनजागृती करणे, बैठकी बोलाविणे इत्यादी गोष्टी केल्या जातात. मुद्दा समाजातील जवळपास सर्वांपर्यंत पोहचतो. सर्वांना दिनांक, वेळ, स्थळ याची माहिती झालेली असते. ज्या दिवशी आंदोलन असते त्या दिवशी बरेच लोक आंदोलनात सहभागी सुद्धा होतात. पण पाहिजे त्या प्रमाणात नाही. 100 टक्क्यांपैकी 40 टक्केच लोक म्हटले तरी चालेल आणि शोकांतिका अशी त्या 40 टक्के लोकांमध्ये एकटे 70 टक्के लोक वयाने 50 च्या वर आणि 85 च्या खालचे असतात, ही वस्तुस्थिती आहे. मग प्रश्न पडतो की काय आजच्या तरुणाला चळवळ माहिती नाही. त्याने कधी डॉ. बाबासाहेब वाचला नाही. त्याने कधी सामाजिक सांस्कृतिक कार्यक्रमात सहभाग घेतला नाही. केवळ आंबेडकर जयंती आणि धम्मचक्र प्रवर्तन दिन हे सण म्हणूनच साजरे केले. अतिउत्साही होऊन त्याने जयंतीची मोठी मिरवणूक काढली किं तो सहभागी झाला. कदाचित यालाच तो चळवळ तर नाही समजला असे अनेक प्रश्न याठिकाणी उपस्थित होतात. असाच प्रश्न आज दि. 1 जुलै 2026 ला दीक्षाभूमीच्या लागतची कृषी विभागाची जागा मिळणे संदर्भात भर पावसात झालेल्या आंदोलनात अनुभवास आली. सकाळी 11 वाजता साखळी आंदोलन सुरू झाले. तेव्हा नुकताच पाऊस सुरू झाला. 11 वाजता थोडे कमी लोक होते. पण 12 वाजतापर्यंत लोकांची संख्या वाढली आणि इकडे पावसाचा जोर सुद्धा वाढला. लोकांनी साखळी बनविली दीक्षाभूमी काचीपूरा चौक पर्यंत पाऊस जोरात होता. मी जेव्हा साखळी बनून उभे राहिलेले लोक पाहत गेलो तेव्हा मला माझीच चीड आली. कारण त्या ठिकाणी 80 टक्के लोक हे वयाने 50 च्या वरचे होते. 70 ते 80 वयाचे वृद्ध मोठ्या प्रमाणात. त्यात सर्वात जास्त महिला होत्या. काही लोकांच्या हाती छत्र्या होत्या पण काही ओले होत होते, पाऊस जोराचा . 80 वर्षाची आजी ओली होताना पाहिले तेव्हा एकवेळ मन भरून आले व लगेच प्रश्नही पडला की ज्या वयात या आजीला आरामाची गरज आहे त्या वयात एवढ्या भर पावसात ओली होत आंदोलनात सहभाग देत आहे आणि त्याच धर्तीवर समाजातील बहुतांश युवा याठिकाणी दूरवर दिसत नाही. आंदोलन म्हटले की तिथे सर्वात जास्त युवांची गरज असते. पण त्याठिकाणी या म्हाताऱ्यांनी धुरा सांभाळली आहे. शोकांतिका.. आज या युवांना महापुरुषांची विचारधारा माहिती नसल्याने किंवा कोणी त्यांच्यापर्यंत ती पोहचवू शकले नसल्यामुळे कदाचित या युवाला आंदोलनाचे गांभीर्य नाही. हा 14 एप्रिलला डीजेवर नाचणे व धम्मचक्र प्रवर्तन दिनाला मसालेभात वाटणे यालाच चळवळ समजुन बसला आहे. या युवांच्या भरकटलेल्या परिस्थितीला कोणी जबाबदार असेल तर सर्वप्रथम मी आहे. मला चळवळ समजली पण मी यांच्यापर्यंत ती पोहचवू शकलो नाही हा माझा गुन्हा आहे. मी जबाबदारी स्वीकारतो. त्याचबरोबर चळवळीतील प्रत्येकाने ही जबाबदारी स्वीकारणे काळाची गरज आहे. आम्हाला या युवांपर्यंत महापुरुषांची विचारधारा पोहचविणे गरजेचे आहे. यांना प्रबोधन तसेच कॅडर देणे गरजेचे आहे. तेव्हाच हा युवा भर उन्हात किंवा पावसात माझी जबाबदारी म्हणून नक्कीच सहभागी होईल.●●

आशिष फुलझेले
मो. ९८५०३५७१७६

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांना अभिप्रेत कार्यकर्ता
ॲड. बिहारी कांबळे

बिहारी कांबळे यांचा जन्म ब्रम्हपुरी तालुक्यातील नान्होरी गावात 2 जुलै 1926 रोजी वडील रामजी आणि आई मैनाबाईच्या पोटी झाला. त्याला दोन भाऊ आणि तीन बहिणी होत्या. त्याचे प्राथमिक शिक्षण नान्होरितच झाले. मॅट्रिक ब्रम्हपुरी येथील जिल्हा परिषद शाळेत झाले. पुढे ते नागपूर येथे शिकायला मॉरिश कॉलेज मध्ये गेले आणि त्यानंतर त्यांनी एलएलबी देखील नागपूर मध्येच केले. नागपूर हे डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांच्या चळवळीचे केंद्र असल्याने आणि त्यांना सामाजिकतेची जाण असल्याने विद्यार्थीदशेतच असतांना त्याचे संबंध बॅरि. राजाभाऊ खोब्रागडे सोबत आले आणि त्यांनी सामाजिक चळवळीत सहभाग घेतला. पाहता, पाहता त्याची चांगली मैत्री झाली. ॲड. बिहारी कांबळे यांनी एलएलबी चे शिक्षण पूर्ण झाल्यानंतर चंद्रपूर येथे वकिलीचा व्यवसाय सुरु केला. रामजी कांबळे हे श्रीमंत होते तरीही अस्पृश्यतेचे चटके सहन करावे लागत होते. त्यामुळे त्यांनी आपल्या मुलाला म्हणजे बिहारी आणि भावाच्याही मुलाला शिक्षणासाठी नागपूरला पाठविले. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांच्या सानिध्यात बिहारी कांबळे यांचे वडील आल्यामुळे त्यांना डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांच्या बद्दल, त्यांच्या चळवळीबद्दल समजून घेता आले. रामजी कांबळे यांनी अस्पृश्य समाजातील खेड्यापाड्यातील लोकांना मेलेले गुरे, ढोरे ओढू नका, मेलेल्या जनावरांचे मांस खाऊ नका, मुलांना शिक्षण द्या, असा प्रचार आणि प्रसार केला. बॅरि. राजाभाऊ खोब्रागडे यांनी चंद्रपूर येथे डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर मेमोरीयल संस्था स्थापन केली होती. त्याचे ॲड. बिहारी कांबळे संस्थापक सदस्य होते. सोबतच ते ब्रम्हपुरी येथील डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर शिक्षण संस्था याचेही संस्थापक सदस्य होते. त्याच बरोबर ते नान्होरी येथील सिद्धार्थ शिक्षण संस्थाचे ते संस्थापक अध्यक्ष होते. ॲड. बिहारी कांबळे यांनी डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांनी मुंबईमध्ये झालेल्या जुलै 1924 मधील बहिष्कृत हितकारणीच्या एका सभेत दिलेला संदेश म्हणजे, "शिका, संघर्ष करा आणि संघटित व्हा" हा शीर सावध मानून त्यानी हायस्कूल काढली, कॉलेज काढले, आणि खेड्यापाड्यात जाऊन अस्पृश्य समाजाला शिक्षणाचे महत्व सांगितले आणि स्वाभिमान शिकविला. त्याच बरोबर त्यानी 1954 मध्ये डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर भंडारा मतदार संघामधून शेड्युल कास्ट फेडरेशनच्या वतीने लोकसभाची निवडणूक लढवीत होते, त्यावेळी बॅरि. राजाभाऊ खोब्रागडे आणि बॅरि. बिहारी कांबळे यांनी धुरा सांभाळली. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांच्या प्रचाराला येणाऱ्या शेड्युल कॉस्ट फेडरेशनच्या नेत्याच्या आणि कार्यकर्त्यांच्या जेवणाची व राहण्याची व्यवस्था ॲड. बिहारी कांबळे साहेब यांनी नान्होरी येथे केली होती. वडसा येथील डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांच्या प्रचार सभेच्या आयोजनात पुढाकार घेऊन डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांच्या राहण्याची व्यवस्था व्हावी यासाठी श्रीराम जाणी यांच्या वाड्यात डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांची विशेष सोय व्हावी यासाठी ॲड. बिहारी कांबळे यांनी काळजी घेतली. त्यावेळी मात्र काँग्रेसच्या सर्व लोकांनी सरकारी रेस्ट हाऊस बुक करून ठेवले होते. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांचा केवळ 10925 मतांनी पराभव झाला होता. बॅरि. खोब्रागडे साहेब आणि ॲड. बिहारी कांबळे साहेब भरपूर मेहनत घेतली. पण काही लोकांनी बेईनामी केल्यामुळे डॉ. बाबासाहेब निवडणूक जिंकू शकले नाही. हे शल्य ॲड. बिहारी कांबळे यांना होते. त्यामुळे ते 1962 ला केवळ डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांच्या परभवाचा बदला घेण्यासाठी 1962 ला काँग्रेसच्या बाळकृष्ण वासनिकच्या विरोधात ॲड. बिहारी कांबळे हे स्वतः भंडारा लोकसभामधून रिपब्लिकन पार्टी ऑफ इंडियाकडून उभे राहिले होते. पण केवळ तीन हजार मतांनी ॲड. बिहारी कांबळे यांचा पराभव झाला होता. त्यांनी प्रजासत्ताक मुखपत्र रिपब्लिकन पक्षाचे म्हणून चंद्रपूरमधून सुरु केले. त्यावेळी हिंदू धर्माचे शंकराचार्य यांच्या संदर्भात माहिती प्रसिद्ध केल्यामुळे त्यांना तुरुंगावास झाला होता. नामांतर आंदोलन, भूमिहीन सत्याग्रह, नान्होरी येथील रामदहन कार्यक्रम यामुळे त्यांना तुरुंगात जावे लागले. पण त्यांनी डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांच्या विचाराला सातत्याने शेवटच्या क्षणापर्यंत पुढे नेण्याचा प्रयत्न केला, बुद्ध विचार लोकांपर्यंत पोहचविण्याचा प्रयत्न केला. त्यांचे नाव चंद्रपूर जिल्ह्यापुरते मर्यादित नाही तर संपूर्ण विदर्भात आणि महाराष्ट्र मधेही सन्मानपूर्वक घेतल्या जाते. हजारो विद्यार्थी वकील, डॉक्टर, प्राध्यापक, इंजिनिअर, ऑफिसर त्याच्या शाळेमधून, कॉलेज मधून झालेली आहेत. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांनी चंद्रपूर येथे धम्मदिक्षा दिली. त्या कार्यक्रमात देखील त्यांचा महत्वपूर्ण सहभाग होता. बुद्ध विचार ते सातत्याने लोकांना सांगत असत. ॲड. बिहारी कांबळे सरांना 2 जुलै 2026 रोजी 100 वर्ष पूर्ण होत आहेत. शताब्दी वर्षानिमित्याने त्याच्या कार्याला सन्मानपूर्वक जयभीम. ●●

अविनाश टिपले
मो.9970917389

03 July 2026 page 03-1_Layout 1 7/2/2026 4:54 PM Page 1

महात्मा फुले वाड्यातील क्रांती प्रतिक्रांतीचा संघर्ष

महात्मा ज्योतिबा फुले महाराष्ट्रातील एक क्रांतीकारी समाजसुधारक म्हणून प्रसिद्ध पावले. त्यांचा संघर्ष येथील समाजव्यवस्थेच्या विरोधी होता. 'इंग्रज आज आहेत, उद्या जातील त्यापूर्वी जल्दीकरून विषमसमाज व्यवस्थेच्या गुलामीतून मुक्तता करून घ्या', असा सल्ला त्यांनी दिला होता. परंतु आज पर्यंत त्यांच्या विचारांचा क्रांतीप्रवाह पाहिजे. त्याप्रमाणात प्रचारात न झाल्यामुळे प्रतिक्रांती वरचढ होत असल्याचे दिसत आहे. दि. २९ जून २०२६ रोजी वटपौर्णिमा होती. महात्मा ज्योतिबा फुले यांच्या पुण्यातील गंज पेठेतील राज्य संरक्षित फुलेवाडा इथे कडेकोट पोलीस बंदोबस्तात वटपौर्णिमा साजरी करण्यात आली. पुरोगामी संघटनांनी या ठिकाणी धार्मिक कार्यक्रमाला विरोध करत पूजा न करण्याची मागणी केली होती. त्यानंतर पुरातत्व विभागाने सुरुवातीला पूजेवर बंदी घालणारे आदेश दिले होते. मात्र सरकारी आदेशांच्या पार्श्वभूमीवर भाजप खासदार मेधा कुलकर्णी यांनी महिलांसह वडाच्या झाडाची पारंपरिक पूजा केली. या घटनेमुळे फुलेवाड्यातील वटपौर्णिमा साजरी करण्यावरून पुन्हा एकदा वाद निर्माण झाला आहे. काही दिवसांपूर्वी मराठा समाजाच्या कार्यक्रमात पुढील रांगेत बसण्यास जागा न मिळाल्याने अपमान समजून त्या निघून गेल्या होत्या. महात्मा फुले आणि सावित्रीबाई फुले या संपूर्ण समाजाच्या सन्मानासाठी संघर्ष करीत होते. स्त्री विधवा झाली की त्या काळात तिचे केशवपन केले जात होते. या प्रथेला त्यांनी विरोध केला होता. एवढेच नव्हे तर केशवपन करणाऱ्या नाव्ह्यांचा संप घडवून आणला होता. सती प्रथेचा महात्मा फुलेंनी विरोध केला होता. विधवेच्या पुनर्विवाह संदर्भात त्यांनी आग्रह धरला होता. विधवा प्रसुती गृहाची त्यांनी स्थापना केली होती. आणि मुलींसाठी शाळा सुरू करून महिलांच्या शिक्षणासाठी क्रांती करणारे ते क्रांतिकारी समाज सुधारक होते. त्यांच्या पत्नी सावित्रीमाई फुले यांनी मुलींच्या शिक्षणाची धूरा आपल्या खांद्यावर घेतली होती. त्या शाळेत शिक्षिका म्हणून काम करू लागल्या तेव्हा परंपरावादी ब्राह्मणांनी त्यांच्यावर

शेणगोळे फेकले, परंतु आपल्या महत्वाच्या कार्यापासून त्या तसूभरही मागे हटल्या नाहीत. त्यांच्या शाळेत मुली शिकल्या. वर्तमान काळातील काही महिला प्रतिक्रांतीचा झेंडा घेवून चालत असतील तर, काळाची चक्रे उलट्या दिशेने चालली हे लक्षात घेतले पाहिजे. महात्मा फुले समता प्रतिष्ठानचे अध्यक्ष डॉ. बाबा आढाव मागच्या वर्षी हयात होते. मागील वर्षी वटपौर्णिमेच्या दिवशी त्यांनी फुले वाड्यात एक सौजन्यशीलपूर्वक आंदोलन केले. त्यांच्यासोबत पुरोगामी विचारांच्या सामाजिक कार्यकर्त्या महिला सुद्धा होत्या. तेथे पूजा करण्यासाठी येणाऱ्या महिलांना कार्यकर्त्या महिला एक गुलाबाचे फुल देऊन त्यांचे स्वागत करत होत्या आणि वडाच्या झाडाला धागा गुंडाळून पूजा करू नये, असे प्रबोधन करीत होत्या. काही महिलांनी त्यांचे उपदेश आवडले. जेथे वादविवाद झाला, तेथे बाबा आढाव त्यांना समजावून सांगत होते, की त्यांचा पूजा अर्चनेला विरोध नाही. परंतु हा महात्मा फुले यांचा हा प्रबोधनाचा वाडा आहे. बाहेर कुठेही पूजा केली तरी हरकत नाही, परंतु या ठिकाणी असे होऊ नये, ते महात्मा फुले यांच्या विचारांशी विसंगत आहे. महात्मा ज्योतिबा फुले यांच्या गंज पेठेतील वाड्याच्या परिसरातील वटवृक्षाची पूजा महिलांना वटपौर्णिमेच्या दिवशी करू द्यावी. हा विषय संवेदनशील असल्याने योग्य प्रकारे हाताळून त्याचा अहवाल द्या!' असे आदेश राज्य पुरातत्व विभागाचे संचालकांनी पुणे येथील पुरातत्व विभागाच्या सहाय्यक संचालकांना या वर्षी दिले होते. महात्मा फुले यांचे पुरोगामी विचार लक्षात घेत या वटवृक्षाची पूजा करू नये, अशी मागणी पुरोगामी संघटनांनी केली होती. त्यामुळे येथील सहाय्यक संचालकांनी या वटवृक्षांची पूजा करण्यास मज्जाव करणारे आदेश काढले होते. त्या विरोधात या परिसरातील काही महिलांसह नागरीकांनी त्या वडाच्या झाडाची पूजा पारंपरिक पद्धतीने करू द्यावी, अशी मागणी

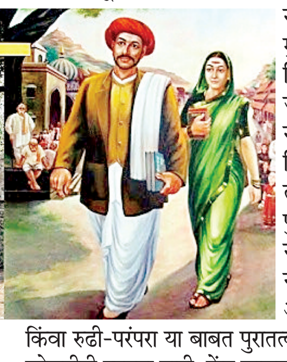

संचालकांकडे केली. त्यावर मुंबई येथील राज्य पुरातत्व विभागाचे संचालकांनी २३ जून २०२६ रोजी संचालकांनी हा निर्णय दिला. त्या निर्णयातील तपशील असा की, महात्मा फुलेवाडा हे राज्यसंरक्षित स्मारक घोषित होण्यापूर्वी वा नंतर परिसरात सुरू असलेले धार्मिक कार्यक्रम किंवा रुढी-परंपरा या बाबत पुरातत्व अधिनियम १९६२ प्रमाणे कोणतीही स्पष्टता नाही. केंद्र शासनाच्या कलम १६(१) नुसार कोणतेही स्मारक संरक्षित होण्यापूर्वी त्याचे स्वरुप जसे आहे. तेथे ज्या रुढी-परंपरा प्रचलित आहेत, त्या तशाच अबाधित राहाव्या. महात्मा फुले वाडा हे स्मारक संरक्षित होण्याअगोदरच्या काळापासून चालत आलेल्या परंपरा, चालीरीती यांची सद्यःस्थिती कायम ठेवणे, ही आपल्या कार्यालयाची जबाबदारी आहे. सबब, सदर विषय अतिशय संवेदनशील असल्याने महात्मा फुलेवाडा या राज्य संरक्षित स्मारकाच्या स्थितीचा सखोल अभ्यास करून कायदा सुव्यवस्था, स्मारकाची स्थिती, परिसराची रम्यता राखण्याकरिता आपल्या स्तरावरून उचित कार्यवाही करावी, हा तपशील होता. कायद्यामधील संदिग्धता लक्षात घेऊन पूजा करण्याची परवानगी देण्यात आली. या भागातील महिला वर्षानुवर्षे वटपौर्णिमेला या वडाची पूजा करतात. त्यामुळे आम्ही संचालकांकडे दाद मागितली होती. त्यांनी आम्हाला न्याय दिला. असे त्या महिलांचे म्हणने आहे, त्यामध्ये बहुजन समाजातील महिलाच जास्त होत्या. ज्या महात्मा ज्योतिबा फुले यांनी सतत अंधश्रद्धा आणि अनिष्ठ रुढींवर प्रहार केला त्यांच्याच वाड्यात वटपौर्णिमा जोर जबरदस्तीने साजरी करण्याची बंडखोरी ही महात्मा फुले यांच्या क्रांतीकारी विचारांना प्रदूषित करणारी ठरते. महात्मा ज्योतिबा फुले यांनी २४ सप्टेंबर १८७३ रोजी 'सत्यशोधक समाजाची' स्थापना केली. तो प्रचलित विषम धर्मविरूद्धचा क्रांतीकारी नवीन विचार होता. त्या धर्माचा प्रचार करणारे अनुयायी तत्कालीन काँग्रेस पक्षात गेल्यामुळे सत्यशोधक धर्माची वाताहत झाली. वर्तमान काळात सुद्धा तशीच अवस्था आहे. अखिल भारतीय महात्मा फुले समता परिषदेचे अध्यक्ष आणि मंत्री छगन भुजबळ सत्ताधारी पार्टीच्या पालखीचे वाहक झाले आहेत. त्यामुळे महात्मा फुलेंचे विचार बंदिस्त झाले आहेत. ३ जानेवारी २०२५ ला मुख्यमंत्री देवेंद्र फडणवीस आणि तत्कालीन माजी मंत्री आणि विद्यमान मंत्री छगन भुजबळ हे सावित्रीबाई फुले यांच्या जयंतीनिमित्त सातारा दौऱ्यावर आले होते. तसेच हे दोन्हीही नेते एकाच मंचावर दिसून आले होते. या कार्यक्रमात या दोन्ही नेत्यांकडून एकमेकांवर कौतुकाचा वर्षाव करण्यात आला. नंतर भुजबळ मंचावर असतानाच भिडे गुरुजींनी कार्यक्रमाच्या मंचावर एन्ट्री घेत थेट मुख्यमंत्री देवेंद्र फडणवीसांची भेट घेत भुजबळांसमोर त्यांचा सत्कारही केला. ही घटना सातारा दौऱ्यादरम्यान शिरवळ येथील आहे. बाळ गांगल नंतर महात्मा फुलेंवर अर्वाच्य टीका करणारी व्यक्ती म्हणजे भिडे आहेत. वर्तमान राजकीय व्यवस्थेतील काही राजकीय नेत्यांची ती परमपूज्य आदरणीय व्यक्ती आहे. फुलेवादी छगन भुजबळ यांच्या समोर, फुलेविरोधी भिडे यांच्या हस्ते मुख्यमंत्री फडणवीस यांचा

पुरुषोत्तम संबोधी
मो.9422803760

सत्कार होणे म्हणजे प्रतिक्रांतीची झलक दाखविणे होय. सत्कार तर त्यांना नंतर केव्हाही करता आला असता. ही घटना अप्रत्यक्षपणे फुले विचारांवर प्रहार होता. महात्मा फुले वाड्यातील वडाची पूजा यानंतर दरवर्षी परंपरावादी लोकांकडून वाजतगाजत केली जाईल. ही साधी सरळ लहान स्वरूपातील धार्मिक पारंपरिक पूजा असली, तरी ती प्रतिक्रांतीची सूचना देणारी सूचक घटना आहे. फुलेवादी आणि फुलेविरोधी विचारधारेचे सरळसरळ वर्गीकरण आणि उपवर्गीकरण करणारी ही घटना आहे आणि ज्या महिलांच्या हाती सावित्रीमाई फुले यांनी लेखणी दिली, त्या महिलांचे आणि समाजाचे विभाजन करणारी भविष्यातील ती नांदी ठरेल. निष्कर्षः सार्वजनिक सत्य धर्माची चळवळ जवळपास संपली आहे. त्याचे पुनरुज्जीवन करणे आणि बहुजन समाजात त्याचा प्रचार करणे ही काळाची गरज आहे.●●

कसे वागावे?

अनंतायन

ॲड. अनंत खेळकर
मो. 9370061677

तो स्वभावाने खुप प्रेमळ आणि साधासरळ होता. त्याच्या याच चांगुलपणाचा कधीकधी काही लोक सतत गैरफायदा घेत असत. ही वस्तुस्थिती त्यालाही कळत होती. पण म्हणतात ना की, स्वभावाला औषध नसते. त्याचेही काहीसे तसेच होते. त्याला बरेचदा आपल्या या गोष्टीचा त्रास देखील होत असे. एकेदिवशी त्याचे वडील त्याला म्हणाले “हे बघ बेटा! तू खुप साधा आहेस. पण हे जग तसे नाही म्हणून थोडे सावध असायला हवे. आयुष्यात काही गोष्टी आपल्या मनाविरूद्ध जेव्हा घडतात तेव्हा त्या अनुभवातून आपण काही शिकायला हवे. लक्षात ठेव! आपण आपल्या आयुष्यात कुणालाही कायमस्वरूपी संतुष्ट ठेवू शकत नाही. दुसऱ्यासाठी प्रामाणिपणे कितीही कष्ट केले तरी स्वार्थ संपताच त्यांच्या नजरेत त्या कष्टाला, मदतीला कवडीचीही किंमत नसते. आयुष्यात आपल्यावर असलेली जबाबदारी कधीही संपत नाही. पण आपण आपल्या व्यक्तीसाठी या जबाबदारीचे पालन करावे. पण इतरांचे ओझे विनाकारण वाहण्यात आपली ऊर्जा खर्च करण्याला काहीही अर्थ नाही. सर्वात महत्त्वाचे म्हणजे कुणाला बदलवण्याच्या भानगडीत तर न पडलेले बरे. म्हणून इतरांची नको तेवढी चिंता न करता आपण आनंदात जगावे.” ‘मंज़िलों का इंतज़ार नहीं, सफ़र का मज़ा लिजिए, हर गुज़रते पल के साथ, ख़ुद को नया किजीए, हँसते गाते जीने की, हर वजह ढूँढ लिया किजीए, दो लम्हों के बीच की, हर घड़ी का मज़ा लिजिए, बहुत मुश्किलों से मिलीं ये ज़िन्दगी, उस रब का शुक्र किजीए, रोते रहने से कुछ न होगा, वक्त के साथ इसे बेहतरीन किजीए’.●●

आरक्षण उपवर्गीकरणाची मागणी हा संविधान द्रोह

भारतात संविधानिक आरक्षणाचा अंमल सुरू झाल्यानंतर सेवा, शैक्षणिक, सामाजिक, आर्थिक व राजकीय विकासाच्या योजनांच्या अंमलबजावणीमुळे पात्र असलेल्या उमेदवारांना अनेक संधी प्राप्त झाल्या. प्रचंड मेहनत, फुले, शाहू आंबेडकरी तत्त्वज्ञान, परंपरागत विचारधारेला नकार देऊन जीवन जगण्याकरिता बौद्ध तत्त्वज्ञान यामुळे सर्वच जातीमधील काही कुटुंबाचा विकास झाला. तर परंपरागत जीवन, नवविचाराला नकार, मेहनत आणि त्यागाचा अभाव असलेल्या उमेदवारांना संधी प्राप्त न झाल्यामुळे अविकसित राहिले. त्यामुळे कुटुंबा- कुटुंबात, जाती-जातीत, समाजा-समाजात पर्यायाने प्रत्येक घरात असमतोल निर्माण झाला. हा असमतोल आरक्षणामुळे निर्माण झालेला नसून वैयक्तिक अपात्रतेमुळे निर्माण झालेला आहे. आरक्षणाने सर्वांनाच संधी उपलब्ध करून दिली होती. आरक्षणाद्वारा निर्माण झालेल्या विविध योजनांच्या उपभोगाकरिता अनेक अटी व शर्ती असतात. त्यामध्ये आपली पात्रता सिद्ध होऊ शकली नाही हा सर्वात मोठा भाग आहे.

वैचारिक भेद : प्रचंड स्पर्धेत संधीच्या समानतेचा लाभ घेतलेल्या कुटुंबाची प्रगती झाली तर स्पर्धेत मागे पडलेल्या कुटुंबाची प्रगती होऊ शकली नाही. त्यामुळे सर्वच जातीमधील काही कुटुंब प्रगत तर काही अप्रगत आढळून येतात. त्यामध्ये शासनाने आरक्षणाची अंमलबजावणी पूर्णपणे न केल्याने कुटुंबाप्रमाणे काही जाती विकासात मागे राहिलेल्या आढळतात. मागे राहिलेल्या जातींनी आरक्षण हा गरिबी हटावाचा कार्यक्रम, दारिद्र्य निर्मूलनाची योजना, पोट भरण्याचा धंदा, विकासाचे साधन असे मानले. आरक्षण हे प्रामुख्याने प्रतिनिधित्व आहे. हा पुढे गेलेल्या व मागे राहिलेल्या जातीमध्ये वैचारिक भेद निर्माण झाला. यामधूनच कुटुंबाची, समाजाची व जातीची नकारात्मक, द्वेषपूर्ण, संकुचित मानसिकता निर्माण झाली. जीवनाच्या शर्यतीत स्वतःबद्दल असुरक्षितता वाढल्यामुळे न्यूनगंड निर्माण झाला. त्याला राजकीय शक्तींनी जाती-जातीत भांडेने लावण्याकरिता तुमचे आरक्षण त्यांनी खाल्ले त्यामुळे तुम्हाला मिळाले नाही असे विष मागे राहिलेल्या जातीत पेरले. याला महाराष्ट्रातील मांग जात बळी पडली याचा उद्रेक आरक्षणाच्या उपवर्गीकरणातून दिसून येतो आहे. आरक्षणाच्या उपवर्गीकरणाकरिता ३० ते ३५ वर्षांपूर्वी प्रामुख्याने लहुजी क्रांती सेनेची निर्मिती करण्यात आलेली आहे.

आरक्षणाचा कोटा आणि लोकसंख्येचा वाटा : महाराष्ट्र राज्यात अनुसूचित जातीची एकूण लोकसंख्या १,३२,७५,८९८ एवढी असून त्यांना एकत्रित स्वरूपात १३ टक्के आरक्षण आहे. हे आरक्षण लोकसंख्येच्या प्रमाणात कोटा निश्चित करून देण्यात आले आहे. कोटा निश्चिती ही संख्या सामर्थ्य आणि मूलभूत, सैद्धांतिक बाब आहे. प्रत्यक्षात सामाजिक न्यायाच्या प्रस्थापनेकरिता जातीचे अस्तित्व आणि संख्य सामर्थ्याची अधिकारीता नष्ट करण्यात आली आहे. १) आरक्षण हे कोणत्याही एका जातीला नसून ते अनुसूचित जातीच्या अनुसूचीला आहे. या अनुसूचीमध्ये तुमची जात आहे तोपर्यंत तुम्हाला आरक्षणाचा लाभ मिळू शकतो. अनुसूचीमधून बाहेर पडलेल्या जातीला आरक्षणाचा लाभ मिळू शकत नाही हे वास्तव सर्व जातींनी समजून घेतले पाहिजे. २) अनुसूचित जातीला १३ टक्के आरक्षण आहे. याचा अर्थ तुमच्या जातीच्या लोकसंख्येनुसार तुमचा त्यामध्ये सहभाग आहे. कितीही जास्त संख्या सामर्थ्य जात असली तरी एकत्रित, एकसंघ आरक्षणात जातीच्या संख्या सामर्थ्याचा वाटा लुप्त झालेला आहे.

मांग जातीची उपवर्गीकरणाची मागणी चुकीची : महाराष्ट्रात अनुसूचित जाती प्रवर्गात ५९ जातीचा समावेश असून त्यांच्याकरिता एकत्रित स्वरूपात १३ टक्के आरक्षण आहे. या १३ टक्केमध्ये मांग जातीचा वाटा

प्रा. डॉ. मुकेश दुपारे
मो.९४२३६४९६४६

जातीनुसार २.५ टक्के आणि अनुसूचित जातीमध्ये धर्मांतरित बौद्धांचा समावेश केल्यानंतर २ टक्के वाटा मांग जातीला येतो. म्हणजे मांग जातीला १३ टक्के आरक्षणात २ ते २.५ टक्के वाटा आहे. केवळ मांग जातीमधील काही गटांनी उपवर्गीकरणाची मागणी केलेली आहे. उपवर्गीकरणाची मागणी ही मुळात मांग जातीची नाही तर जाती-जातीत भांडणे लावून आरक्षण संपविण्याकरिता प्रस्थापितांच्या डोक्यातील षडयंत्राचा भाग आहे. संविधान बदलविण्याच्या

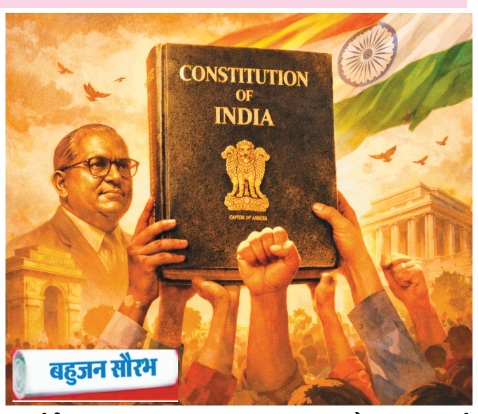

मार्गातील आरक्षण हा प्रमुख अडथळा आहे. एकदा सर्व राज्यांनी उपवर्गीकरण केले की, संविधानातून आरक्षण काढून राज्याद्वारे अंमलबजावणी केली जाईल. हे राज्याच्या मर्जीवर अवलंबून असेल तेव्हा संविधानाचा आणि आरक्षणाचा काहीही संबंध राहणार नाही. त्यानंतर संविधान बदलले जाईल. याला आधार असा की, आरक्षणाचे उपवर्गीकरण फक्त राज्यांना करावयाचे आहे. केंद्र शासनाला करावयाचे नाही. कारण १ ऑगस्ट २०२४ चा मा. सुप्रीम कोर्टाचा आदेश केंद्रशासनासाठी नाही व केंद्र शासनामध्ये अनुसूचित जातीच्या आरक्षणामध्ये उपवर्गीकरणाची कोणतीही प्रक्रिया चालू नाही. उपवर्गीकरण मागण्याचा मांग जातीला नैतिक अधिकार नाही :अनुसूचित जातीच्या एकूण १३ टक्के आरक्षणात मांग जातीचा २ ते २.५ टक्के वाटा असल्यामुळे अनुसूचित जातीच्या एकूण आरक्षणाचे उपवर्गीकरण करा असे म्हणण्याचा किंवा मागण्याचा मांग जातीला नैतिक अधिकार नाही. हा अधिकार तर १३ टक्के आरक्षणात सर्वात मोठा वाटा असणाऱ्या महार जातीला सुद्धा नाही. तुम्ही फक्त तुमच्या वाट्याला येणाऱ्या आरक्षणाच्या हिश्याच्या अनुषंगाने मागणी करायची आहे. वर्गीकरणामुळे इतर जातींना अडचणीत आणून त्यांच्या आरक्षणाचा संविधानिक अधिकार नष्ट करण्याचा तुम्हाला काय अधिकार आहे? त्यामुळे केवळ तुमची मागणी चुकलेली आहे असे नसून अनुसूचीमधील एक जात या अनुषंगाने तुम्हाला असलेल्या नैतिक अधिकाराच्या विरोधात आहे. तुमची ही मागणी संविधानाच्या अस्तित्वावर प्रश्नचिन्ह निर्माण करते. यासाठी अनुसूचित जाती-जमाती मधीलच नाही तर संपूर्ण ओबीसी समाज सुद्धा तुमचा विरोध करते आहे. याचा अर्थ उपवर्गीकरणाची मागणी केलेल्या लोकांनी संविधान बदलविण्याची सुपारी घेतली की, काय? अशी शंका येते. कारण या मागणीचा परिणाम उद्या ओबीसी समाजाच्या आरक्षणावर सुद्धा होणार आहे. मांग जातीमधील काही मोजक्या लोकांची ही मागणी असली तरी सर्व मांग जात वेगळी पडलेली आहे. एकाच वस्तीत घराला घर लागून राहत असताना सुद्धा एकमेकांचे तोंड पाहत नाही अशा अवस्थेला आपण आलेले आहोत.

मांग जातीने कशी मागणी करायला पाहिजे : मांग जातीने सरकारकडे अशी मागणी करायला पाहिजे होती की, आमच्या हिश्याचे आरक्षण आम्हाला स्वतंत्र द्या किंवा एकत्रित आरक्षणात असलेला आमचा वाटा आम्हाला वेगळा द्या अशी मागणी करायला पाहिजे होती. तेव्हा कोणत्याही जातीचा तुम्हाला विरोध करण्याचा काहीही संबंध आला नसता. जातीचे संख्या सामर्थ्य असो किंवा नसो शासनाला वाटा किंवा हिस्सा मागत असताना १ टक्के ते १३ टक्के पर्यंत कितीही मागा. तुम्ही मागणारे व शासन देणारे असल्यामुळे किंवा तुमच्या मागणीला एखाद्या जातीने किंवा जातींच्या संख्येने विरोध केला तरी शासनाला जाब विचारतील. उपवर्गीकरणानंतर मांग जातीचे कल्याण नाही : मांग जातीने सर्व जातींचा विरोध पत्करून, शासनासोबत हात मिळवून जरी आरक्षणाचे उपवर्गीकरण घडून आणले तरी मांग जातीचे कल्याण होऊ शकत नाही हे अंतिम सत्य आहे कारण. १) एकसंघ, एकत्रित आरक्षणातच सर्व जातींची प्रगती झालेली आहे. तो फायदा उपवर्गीकरण झाल्यामुळे मांग जातीला मिळणार नाही. २) मांग जातीच्या संख्या सामर्थ्यावर २ किंवा २.५ टक्के आरक्षणात विकास शक्य नाही. ३) सेवेतील जागा भरताना बिंदू नामावलीनुसार कमीत-कमी २५ वर्ष बिंदू म्हणजेच पद मिळणार नाही. ४) प्रस्थापितांच्या अन्याय, अत्याचाराला बळी पडल्यावर सामाजिक मित्र नाही. ५) आज शासन तुमच्या सोबत असले तरी, कोणत्याही एका जातीसोबत कायम मैत्री ठेवू शकत नाही. ६) शासन भविष्यात आरक्षण संपणार त्यासाठीच उपवर्गीकरण आहे. ७) उपवर्गीकरण म्हणजेच दारिद्र्याकडे जाणारा परतीचा प्रवास होय. ८) उपवर्गीकरणात मिळणारा वाटा कमी असल्यामुळे मांग जातीमधील श्रीमंतच लाभ घेतील. गरिबांना मिळणार नाही. ९) प्रस्थापित समाजव्यवस्थेने गिळंकृत केलेला पहिला बळी हा मांग आहे. १०) संविधान द्रोही म्हणून कायमचा शिक्का. मी मांग जातीच्या सर्व बंधू भगिनींना आग्रहाची विनंती करतो की, अनुसूचित जातीच्या संविधानिक आरक्षणाचे उपवर्गीकरणाच्या मागणीचा पुनर्विचार करा. उपवर्गीकरणाच्या माध्यमातून प्रस्थापित शासन व्यवस्था संविधान बदलविण्याच्या तयारीला लागलेली आहे. अनुसूचित जातीच्या संविधानिक आरक्षणाच्या उपवर्गीकरणाची मागणी हा संविधान द्रोह आहे. आणि म्हणूनच प्रमुख जातीचाच नव्हे तर सर्व ५९ जातीचा उपवर्गीकरणाला विरोध आहे. हे तुमच्या सद्सद्विवेकबुद्धीला पटत असेल तर उपवर्गीकरण रद्द करण्याच्या लढ्यात सामील व्हा. आपले प्रश्न एक आहेत, आपले दुःख एक आहे, आपले जगणे-मरणे एकच आहे, आपल्या सगळ्या चिंता एकच आहेत, आपण प्रस्थापित समाज व्यवस्थेचे दोघेही शोषित आहोत. आपण एकाचेच एक आहोत, आपण एकजिनसी-एकसंघ आहोत, आपण भाऊ-भाऊ आहोत. सोबत बसून समोपचाराने आपल्याच घरात आपले प्रश्न सोडवू या, विहारात या तुमचे स्वागत आहे. प्रस्थापित मनुवादी समाजव्यवस्थेने आपल्या सर्वांना अस्पृश्यतेचा शिक्का मारून, व्यवस्थेचा दास बनवून प्रचंड शोषण केले याच संविधानाने माणूस बनून सन्मानाचे जीवन जगण्याकरिता आरक्षणाच्या माध्यमातून प्रतिनिधित्व बहाल केले. संविधानामुळे ही व्यवस्था कायमची संपविण्याच्या कालाव उपवर्गीकरणाच्या माध्यमातून संविधानावर घाव घालने हा संविधान द्रोह आहे. आरक्षण उपवर्ग जातींचा विकास साधला जाऊ शकत नाही. आरक्षणाचा उपभोग घेण्याकरिता पात्रता ही सिद्ध करा. कारण आरक्षण हा दारिद्र्य निर्मूलनाचा कार्यक्रम नसून ते शोषण करणाऱ्या प्रस्थापित समाज व निर्माण केलेले प्रतिनिधित्व आहे.●●

शिक्षण आणि संशोधनाच्या माध्यमातून सामाजिक परिवर्तन घडविणारे व्यक्तिमत्व : प्रा. डॉ. संतोष बनसोड

संत गाडगे बाबा अमरावती विद्यापीठाचे सिनेट सदस्य, विद्यापीठ इतिहास अभ्यास मंडळाचे सन्माननीय सदस्य, आंबेडकर हिस्ट्री काँग्रेसचे सचिव, ख्यातनाम इतिहासतज्ज्ञ तथा संशोधकांचे मार्गदर्शक प्रा. डॉ. संतोष बनसोड यांचा 2 जुलै वाढदिवस उत्साहात साजरा झाला. वाढदिवसाच्या निमित्ताने विविध क्षेत्रांतून त्यांच्यावर शुभेच्छांचा वर्षाव होत आहे.

उच्च शिक्षण, संशोधन, इतिहासलेखन आणि सामाजिक परिवर्तनाच्या चळवळीमध्ये महत्त्वपूर्ण योगदान देणारे प्रा. डॉ. संतोष बनसोड यांनी आपल्या अभ्यासपूर्ण कार्यातून शिक्षण क्षेत्रात एक वेगळी ओळख निर्माण केली आहे. विद्यापीठ प्रशासनातील विविध विषयांवर त्यांनी नेहमीच विद्यार्थ्यांची बाजू भक्कमपणे मांडली आहे. विशेषतः संशोधक विद्यार्थ्यांच्या समस्या, फेलोशिप, पीएच.डी. प्रक्रियेतील अडचणी, संशोधनासाठी आवश्यक सुविधा आणि शैक्षणिक गुणवत्तावाढ यासाठी त्यांनी सातत्याने पाठपुरावा केला आहे.

इतिहास विषयाचे गाढे अभ्यासक म्हणून त्यांनी बहुजन, वंचित आणि उपेक्षित समाजाच्या इतिहासाचा वस्तुनिष्ठ अभ्यास करून तो समाजासमोर मांडण्याचे कार्य केले आहे. इतिहास संशोधनाच्या माध्यमातून त्यांनी अनेक विद्यार्थ्यांना प्रेरणा दिली असून संशोधन क्षेत्रात नव्या पिढीला दिशा देण्याचे काम केले आहे. प्रा. डॉ. संतोष बनसोड यांनी केवळ शिक्षण क्षेत्रापुरते मर्यादित न राहता सामाजिक आणि वैचारिक चळवळींमध्येही सक्रिय सहभाग दिला आहे. आंबेडकरी चळवळीतील अभ्यासू कार्यकर्ता म्हणून त्यांनी डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांच्या समता, बंधुता आणि सामाजिक न्यायाच्या विचारांचा प्रसार करण्यासाठी विविध व्याख्याने, परिसंवाद आणि जनजागृती कार्यक्रमांमधून मोलाचे योगदान दिले आहे. अनुसूचित जाती उपवर्गीकरणासारख्या महत्त्वाच्या सामाजिक प्रश्नांवर त्यांनी अभ्यासपूर्ण भूमिका मांडत समाजात वैचारिक प्रबोधन घडवून आणले आहे.

आंबेडकर हिस्ट्री काँग्रेसचे सचिव म्हणून इतिहास संशोधनाला नवी दिशा देण्याचे कार्य त्यांनी केले आहे. तसेच संत गाडगेबाबा अमरावती विद्यापीठाच्या इतिहास अभ्यास मंडळाचे सन्माननीय सदस्य म्हणूनही त्यांचे योगदान उल्लेखनीय राहिले आहे. विद्यार्थ्यांचे मार्गदर्शक, संशोधकांचे आधारस्तंभ, इतिहासाचे अभ्यासू व्याख्याते आणि सामाजिक परिवर्तनाचे ध्येयवादी कार्यकर्ते अशी त्यांची ओळख आहे. अमरावती विद्यापीठाच्या सिनेट सभागृहापासून ते समाजप्रबोधनाच्या विचारपीठापर्यंत त्यांनी सातत्याने डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांच्या संविधानाच्या माध्यमातून न्याय, समता आणि शिक्षणाचा संदेश पोहोचविला आहे. त्यांच्या वाढदिवसानिमित्त विद्यार्थी, संशोधक, शिक्षक, सामाजिक कार्यकर्ते आणि मित्रपरिवाराकडून त्यांना हार्दिक शुभेच्छा देण्यात येत आहेत. त्यांच्या हातून भविष्यातही शिक्षण, संशोधन आणि सामाजिक परिवर्तनाचे कार्य अधिक व्यापक स्वरूपात घडत राहो, हीच सर्वांची सदिच्छा आहे. त्यांच्या वाढदिवसाच्या निमित्ताने मंगलमय शुभेच्छा.●●

रवींद्र दांडगे
मो. 9404545238

आज जगात कदाचित सर्वाधिक विकली जाणारी गोष्ट कोणती असेल, तर ती म्हणजे “शांतता”. पुस्तकांच्या दुकानात जा, युट्यूब उघडा, पॉडकास्ट ऐका किंवा सोशल मीडियावर नजर टाका, सर्वत्र लोक शांततेचा शोध घेताना दिसतात. मेडिटेशन, माइंडफुलनेस, योग, डिटॉक्स, डिजिटल ब्रेक, सेल्फ-हेल्प पुस्तके या सगळ्या उद्योगांचा केंद्रबिंदू एकच आहे - अस्वस्थ मनाला शांतता हवी आहे.

शांततेच्या शोधात अस्वस्थ जग

पण एक प्रश्न पडतो. जग इतके अस्वस्थ का झाले आहे? मानवी इतिहासात कदाचित इतक्या सुविधा, इतकी माहिती आणि इतकी तंत्रज्ञानाची प्रगती यापूर्वी कधीच नव्हती. एका क्लिकवर जग आपल्या हातात आले आहे. आपण काही सेकंदांत हजारो किलोमीटर दूर असलेल्या व्यक्तीशी बोलू शकतो. कृत्रिम बुद्धिमत्ता आपल्या अनेक कामांमध्ये मदत करत आहे. औषधोपचार, वाहतूक, शिक्षण, संवाद सगळे काही अधिक वेगवान आणि सोयीचे झाले आहे. मात्र या प्रगतीसोबत एक विचित्र विरोधाभास उभा राहिला आहे. बाह्य जग अधिक जोडले गेले, पण अंतर्मन अधिक तुटत गेले. आज अनेकांना रात्री झोप लागत नाही. चिंता, नैराश्य, एकटेपणा आणि मानसिक थकवा ही केवळ वैयक्तिक समस्या राहिलेली नाहीत; ती जागतिक सामाजिक वास्तव बनली आहेत. सोशल मीडियावर हजारो मित्र असले तरी संवाद नाही. सतत माहितीच्या वर्षावात असूनही मन रिकामे वाटते. यशाच्या शर्यतीत धावताना आपण कुठे पोहोचत आहोत हेच अनेकदा समजत नाही. अस्वस्थतेचे हे स्वरूप केवळ वैयक्तिक नाही. जगभर युद्धे सुरू आहेत. धार्मिक आणि जातीय संघर्ष वाढत आहेत. द्वेषाचे राजकारण अधिक आक्रमक झाले आहे. हवामान बदलाचे संकट, आर्थिक विषमता आणि असुरक्षिततेची भावना यामुळे समाजही अस्वस्थ झाला आहे. अशा काळात शांतता हा केवळ वैयक्तिक शोध राहत नाही; तो सामाजिक आणि राजकीय प्रश्नही बनतो. बुद्धांनी अडीच हजार वर्षांपूर्वी दुःखाचे विश्लेषण करताना एक महत्त्वाची गोष्ट सांगितली होती, दुःखाचे मूळ बाहेर नाही, ते आपल्या आसक्तीत, भीतीत आणि तृष्णेत आहे. आपण सतत अधिक काही मिळवण्याच्या शोधात असतो. अधिक पैसा, अधिक प्रतिष्ठा, अधिक सत्ता, अधिक मान्यता. पण ही धावपळ कधी संपत नाही. आजच्या उपभोगवादी संस्कृतीने या तृष्णेला आणखी तीव्र केले आहे. प्रत्येक दिवस आपल्याला सांगतो की आपण पुरेसे नाही. आपल्याकडे अजून काहीतरी कमी आहे. त्यामुळे समाधानाचा क्षण पुढे पुढे ढकलला जातो. शांतता मात्र संपादनातून मिळत नाही; ती समजुतीतून मिळते. म्हणूनच बुद्धांचा मार्ग आजही आधुनिक वाटतो. त्यांनी जग सोडण्याचा सल्ला दिला नाही. त्यांनी जग समजून घेण्याचा मार्ग दाखवला. स्वतःच्या मनातील भीती, राग, मत्सर आणि असुरक्षितता ओळखण्याचा मार्ग दाखवला. आज आपण बाह्य आवाजांनी इतके वेढले गेलो आहोत की स्वतःचा आवाज ऐकण्याची क्षमता हरवत चाललो आहोत. मोबाईलची स्क्रीन बंद झाली तरी मनातील गोंधळ बंद होत नाही. म्हणूनच शांतता शोधण्यासाठी केवळ काही तासांचे मेडिटेशन पुरेसे नसते. त्यासाठी जीवनाकडे पाहण्याची दृष्टी बदलावी लागते. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांनीही शांततेचा प्रश्न केवळ अध्यात्मिक पातळीवर मांडला नाही. त्यांच्यासाठी सामाजिक अन्याय असताना खरी शांतता शक्य नव्हती. भूक, भेदभाव, अपमान आणि विषमता यांच्या पायावर उभ्या असलेल्या समाजात शांततेच्या घोषणा केवळ शब्द ठरतात. त्यामुळे त्यांनी समता, स्वातंत्र्य आणि बंधुतेचा आग्रह धरला. ही भूमिका आज अधिक

नेहा गोडघाटे
मो.9833657486

महत्त्वाची वाटते. कारण जगाला केवळ वैयक्तिक शांततेची गरज नाही; सामूहिक शांततेचीही गरज आहे. शांतता म्हणजे संघर्षांचा अभाव नाही. शांतता म्हणजे संघर्ष हाताळण्याची सुसंस्कृत पद्धत. असहमती असूनही सहअस्तित्व टिकवण्याची क्षमता. वेगळ्या मताच्या माणसाला शत्रू न मानण्याची परिपक्वता. आजच्या अस्वस्थ जगात हीच गोष्ट सर्वाधिक दुर्मिळ होत चालली आहे. आपण सतत जोडलेले आहोत, पण संवाद हरवत आहे. आपण सतत बोलतो आहोत, पण ऐकणे विसरत आहोत. आपण सतत धावतो आहोत, पण कुठे आणि का धावतो आहोत याचा विचार करत नाही. कदाचित म्हणूनच जग पुन्हा पुन्हा बुद्धांकडे वळते. पुन्हा पुन्हा करुणेकडे वळते. पुन्हा पुन्हा शांततेचा शोध घेते. कारण शेवटी शांतता ही कुठल्या डोंगरावर, आश्रमात किंवा पुस्तकात सापडणारी गोष्ट नाही. ती आपल्या जगण्याच्या पद्धतीत असते. आपल्या नात्यांमध्ये असते. आपल्या विचारांमध्ये असते आणि सर्वात महत्त्वाचे म्हणजे, ती दुसऱ्या माणसाला माणूस म्हणून पाहण्याच्या क्षमतेत असते. अस्वस्थ जगाला आज कदाचित नव्या तंत्रज्ञानापेक्षा, नव्या घोषणांपेक्षा आणि नव्या स्पर्धांपेक्षा अधिक गरज आहे ती अशा शांततेची, जी माणसाला स्वतःशी आणि एकमेकांशी पुन्हा जोडू शकेल.●●

स्वाभिमानाचे स्मरणशिल्प - १९२

भारतरत्न डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांचा पुतळा महाकाळी. जि. वर्धा

भारतरत्न डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांचा पुतळा गावातील मुख्य चौकात असून येथिल लोक येथे एकत्र येतात. दिनविशेष कार्यक्रम आयोजित करतात. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांच्या आदेशानुसार येथिल लोक शिक्षण घेऊन संघटित आहेत. येसगाव हे चळवळीचे ठिकाण आहे.

संवाद मित्र, राजू थुल
मो. 9423420031

महत्वाचे

आज SIR प्रक्रियेबाबत जनजागृती कार्यशाळा

नागपूर : मजबूत लोकशाहीसाठी सजग आणि सक्रिय नागरिक असणे गरजेचे आहे, त्या करिता बानाई, बाहो आणि महाराष्ट्र ऑफिसर्स फोरमच्या वतीने दि.३ जुलै २०२६ ला सायं. ५.३० वाजता डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर सांस्कृतिक भवन, ऊरुवेला कालनी, नागपूर येथे SIR प्रक्रिया (मतदार यादी विशेष सखोल पुनरिक्षण) बाबत जनजागृती कार्यशाळेचे आयोजन केले आहे. संविधान जागर अभियान टीम प्रशिक्षक आहेत. या कार्यशाळेत नागरिकांनी मोठ्या संख्येने उपस्थित राहावे, असे आवाहन महाराष्ट्र ऑफिसर्स फोरमचे महासचिव सच्चिदानंद दारूंडे, बानाईचे अध्यक्ष इंजि.अरविंद गेडाम, बाहोचे डॉ. सुचित बागडे यांनी केले आहे.

वटपौर्णिमेला अंनिस तर्फे वडाच्या झाडाचे वृक्षारोपण

नागपूर : महाराष्ट्र अंधश्रद्धा निर्मूलन समितीच्या वतीने वटपौर्णिमेच्या दिवशी प्रतापनगर येथील बुद्ध विहारात वडाच्या झाडाच्या रोपट्याचे वृक्षारोपण सुप्रसिद्ध लेखक, कवी व समिक्षक डॉ. प्रकाश राठोड यांचे हस्ते करण्यात आले. याप्रसंगी म. अंनिसच्या नागपूर शहर कार्याध्यक्षपदी मालती वराडे, दत्तात्रयनगर शाखेच्या कार्याध्यक्षा सुधा बामनपल्लीवार, प्रधान सचिव रंजना कोल्हे, दैनिक बहुजन सौरभचे कार्यकारी संपादक विलास गजभिये, राम घोडेस्वार, दिनकर मडकवाडे उपस्थित होते. यावेळी डॉ. प्रकाश राठोड यांनी वटवृक्षाचे महत्व सांगून त्याचा व स्त्रीशक्ती यांचा नैर्सगिक अनुबंध स्पष्ट केला. यावेळी अन्य मान्यवरांनीही आपले मनोगत व्यक्त केलेत.

भांडुप धम्म उपासिका संघातर्फे राजर्षी शाहू महाराजांची जयंती साजरी

मुंबई : भांडुप धम्म उपासिका संघाच्या वतीने राजर्षी छत्रपती शाहू महाराजांची जयंती उत्साहपूर्ण वातावरणात साजरी करण्यात आली. धम्म उपासिका चंद्रकला सागर तायडे यांच्या निवासस्थानी आयोजित कार्यक्रमात राजर्षी शाहू महाराजांच्या कार्याला अभिवादन करण्यात आले. यावेळी उपस्थितांनी विश्वरत्न डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांनी राजर्षी शाहू महाराजांची जयंती दिवाळीप्रमाणे आनंदात व उत्साहात साजरी करण्याचे केलेले आवाहन स्मरणात ठेवत त्यांच्या प्रतिमेला पुष्प अर्पण करून विनम्र अभिवादन केले. कार्यक्रमात सुषमा संजय वाकोडे, तुळसाबाई गोविंदा इंगळे, ज्योती दिलीप थाटे, अनिता गवई, सुनिता उदेभान तायडे, चंद्रकला सागर तायडे, नंदा शिंदे आणि कोकिळा महादेव बांगर यांनी सहभाग घेत राजर्षी शाहू महाराजांच्या सामाजिक न्याय, समता आणि शिक्षणविषयक कार्याचा गौरव केला.

नवसंजीवनी सार्वजनिक वाचनालया तर्फे नवागतांचे स्वागत

कुरखेडा : शाळेत नव्याने भरती झालेले नवागत असतात. त्यांचे स्वागत करण्यासाठी शाळेच्या पहिल्या दिवसानिमित्त नवसंजीवनी सार्वजनिक वाचनालय देऊळगाव येथे कुरखेडा तालुक्यात येणाऱ्या जि.प. प्रा.शाळा येतील विद्यार्थांना सन्मानपूर्वक बोलावून वाचनालयाच्यावतीने पुष्पगुच्छ, शालेय साहित्य, खाऊ देऊन त्यांचे स्वागत करण्यात आले व शाळेच्या पहिल्या दिवसानिमित्त नवागतांना तसेच उपस्थित असलेल्या सर्व विद्यार्थ्यांना शुभेच्छा देण्यात आल्या. त्या शुभप्रसंगी नवसंजीवनी सार्वजनिक वाचनालयाच्या सदस्या निर्मला ठलाल, जि.प.प्रा.शाळेचे मुख्याध्यापक कोसरे तसेच सामाजिक कार्यकर्त्या संगीता संतोष ठलाल प्रामुख्याने उपस्थित होते.

ज्येष्ठ पत्रकार तुळशीदास भगवंत (टी.बी.) गोल्हर यांचे निधन

नागपूर : नागपूर श्रमिक पत्रकार संघाचे माजी अध्यक्ष तथा टिळक पत्रकार भवन ट्रस्टचे माजी अध्यक्ष, नागपूर येथील युएनआयचे दीर्घकाळ ब्युरो चीफ राहिलेले ज्येष्ठ पत्रकार तुळशीदास भगवंत गोल्हर यांचे गुरुवारी पहाटे निधन झाले. मृत्युसमयी त्यांचे वय ८६ वर्षे होते. त्यांच्या निधनामुळे पत्रकारिता क्षेत्रात हळहळ व्यक्त होत असून, एक अनुभवी, अभ्यासू आणि तत्त्वनिष्ठ पत्रकार हरपल्याची भावना व्यक्त केली जात आहे.

मूळचे माणिकवाडा (धनज), ता. नेरपरसोपंत, जि. यवतमाळ येथील असलेले गोल्हर यांनी पत्रकारितेच्या क्षेत्रात अनेक दशकांपर्यंत उल्लेखनीय कार्य केले. त्यांनी आपल्या निर्भीड लेखणी, सामाजिक बांधिलकी आणि पत्रकारितेतील निष्ठेमुळे पत्रकार विश्वात मानाचे स्थान निर्माण केले होते. नागपूर श्रमिक पत्रकार संघाचे अध्यक्ष तसेच टिळक पत्रकार भवन ट्रस्टचे अध्यक्ष म्हणून त्यांनी पत्रकारांच्या हितासाठी महत्त्वपूर्ण योगदान दिले.

नागपूर विद्यापीठाच्या जनसंवाद विभागातून त्यांनी पत्रकारितेतील सुवर्णपदक प्राप्त केले होते. विधी विभागात पदव्युत्तर शिक्षण त्यांनी घेतले होते. नागपूर टाइम्समध्ये त्यांनी काही काळ पत्रकारिता केली. त्यानंतर नवी दिल्ली येथे सर्वोच्च न्यायालयात यूएनआयचे विधी वार्ताहर म्हणून त्यांनी काम केले आहे. याशिवाय नागपूर येथे युएनआयचे ब्युरोचीफ म्हणून दीर्घकाळ त्यांनी काम केले आहे. नागपूर विद्यापीठात जनसंवाद विद्या विभागामध्ये त्यांनी नव्या पिढीला मार्गदर्शक म्हणूनही काम केले आहे.

त्यांच्या पार्थिवावर अंबाझरी घाट, नागपूर येथे अंत्यसंस्कार करण्यात आले. त्यांच्या पश्चात त्यांच्या पत्नी कोकिळा, अमेरिकेत स्थायिक झालेले त्यांचे जेष्ठ चिरंजीव राहुल गोल्हर, स्नुषा श्वेता गोल्हर,डॉ. संदीप गोल्हर, स्नुषा श्वेता गोल्हर आहेत. ज्येष्ठ वैद्यकीय तज्ज्ञ केशवराव गोल्हर हे त्यांचे कनिष्ठ बंधू आहेत. याशिवाय कुटुंबीय, नातेवाईक, मित्रपरिवार तसेच बराच मोठा परिवार आहे. तुळशीदास गोल्हर यांच्या निधनाने पत्रकारिता क्षेत्रातील एक ज्येष्ठ, अनुभवी व मार्गदर्शक व्यक्तिमत्त्व काळाच्या पडद्याआड गेले असून, विविध स्तरांतून त्यांना भावपूर्ण श्रद्धांजली अर्पण केली.

उपवर्गीकरण व क्रिमीलेअर विषयावरील जनजागृतीसाठी ग्रंथ उपलब्ध

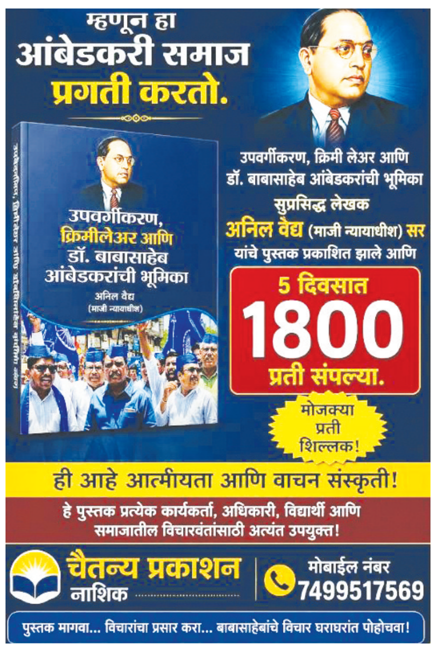

नागपूर : अनुसूचित जातींच्या उपवर्गीकरण आणि क्रिमीलेअर या विषयावर समाजात व्यापक जनजागृती व्हावी, तसेच या संदर्भातील डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांच्या भूमिकेचा अभ्यास व्हावा, या उद्देशाने माजी न्यायाधीश तथा लेखक अनिल वैद्य यांनी लिहिलेला **'उपवर्गीकरण, क्रिमीलेअर आणि डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांची भूमिका'** हा ग्रंथ उपलब्ध आहे, असे ज्येष्ठ साहित्यिक श्रीराम बनसोड यांनी सांगितले.

सोप्या व संदर्भाधारित भाषेत लिहिलेल्या या ग्रंथाची पहिली आवृत्ती अल्पावधीत संपुष्टात आली असून दुसऱ्या आवृत्तीसाठी प्रकाशनपूर्व नोंदणी सुरू करण्यात आली आहे. समाजातील कार्यकर्ते, अभ्यासमंडळे, संघटना आणि नागरिकांनी हा ग्रंथ अभ्यासासाठी तसेच जनजागृतीसाठी वापरावा, असे आवाहन केले आहे. ग्रंथाचे देणगी मूल्य ६० रुपये असून विशेष सवलतीत १०० प्रती ३,०००, ५० प्रती २,००० आणि २५ प्रती १,००० या दराने उपलब्ध आहेत. अधिक माहितीसाठी चैतन्य प्रकाशन, नाशिक यांच्याशी संपर्क साधण्याचे आवाहन ज्येष्ठ साहित्यिक श्रीराम बनसोड यांनी केले आहे.

पुणे हीच आता माझी कर्मभूमी : किसन थुल

पुणे : 'भाषणे खूप झाली; आता समाजाला विधायक कार्याची गरज आहे. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांच्या पुण्यातील बंगल्याच्या जतनासाठी जे काही करता आले ते मी सर्वांच्या सहकार्याने केले. या कार्याचे तुम्ही सर्व साक्षीदार आहात. चंद्रपूर ही माझी जन्मभूमी असली, तरी आता पुणे हीच माझी कर्मभूमी झाली आहे. तळेगाव दाभाडे येथे समाजासाठी भव्य सामाजिक सभागृह उभारण्याचे ध्येय मी हाती घेतले आहे,' असे प्रतिपादन समाजसेवक किसन थुल यांनी केले. पुण्यातील डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांच्या बंगल्यात किसन थुल मित्र परिवार, तळेगाव दाभाडे (पुणे) यांच्या वतीने किसन थुल यांच्या ७० व्या वाढदिवसानिमित्त भव्य सत्कार सोहळ्याचे आयोजन करण्यात आले होते. त्यावेळी सत्काराला उत्तर देतांना त्यांनी हे विचार व्यक्त केले. यावेळी बाबाराव अंभोरे यांनी आपल्या मनोगतात सांगितले की, किसन थुल यांनी दलित पँथर, बामसेफ आणि बहुजन समाज पक्षामध्ये कार्य केल्यानंतर धम्मकार्यात सक्रिय योगदान दिले. प्रज्ञांकुर निकम यांनी, 'शिस्तबद्ध पद्धतीने कार्य करण्याची प्रेरणा मला किसन थुल यांच्याकडून मिळाली,' असे सांगितले. चरणदास सावंत यांनी धम्मकार्यामध्ये पूर्ण समर्पणाने कार्य करण्याची गरज व्यक्त केली. बहुजन सौरभचे कार्यकारी संपादक विलास गजभिये यांनी सांगितले की, सामाजिक चळवळीतून किसन थुल हे लेखक म्हणूनही पुढे आले. 'लढा डॉ. बाबासाहेबांच्या बंगल्याचा' हे त्यांचे गाजलेले पुस्तक आहे. तसेच त्यांनी पीपल्स पब्लिकेशन्सची स्थापना करून अल्पावधीत २५ हून अधिक नवोदित लेखकांची पुस्तके प्रकाशित केली आहेत. भागवत बिऱ्हाडे यांनी विविध जिल्ह्यांतील कार्यकर्ते आणि समाजबांधव या कार्यक्रमासाठी पुण्यात उपस्थित झाल्याचे सांगितले. मनोहर पगारे यांनी, ‘प्रामाणिकपणे समाजकार्य केले तर लोकांचे सहकार्य आपोआप मिळते,’ असे मत व्यक्त केले. याप्रसंगी किसन थुल आणि माधुरी थुल यांचा जाहीर सत्कार करण्यात आला. कार्यक्रमाचे संचालन संजय गायकवाड यांनी केले. प्रास्ताविक संतोष मेश्राम यांनी, तर आभार प्रदर्शन विश्वजीत थुल यांनी केले. कार्यक्रमाला विविध भागांतून आलेल्या समाजबांधवांची मोठ्या संख्येने उपस्थिती होती.

'वनार्टी'मध्ये वसंतराव नाईक यांची जयंती साजरी

नागपूर : हरित क्रांतीचे शिल्पकार आणि महाराष्ट्राचे माजी मुख्यमंत्री वसंतराव नाईक यांच्या जयंतीनिमित्त वसंतराव नाईक संशोधन व प्रशिक्षण संस्था (वनार्टी), नागपूर येथे अभिवादनाचा कार्यक्रम उत्साहात पार पडला. राज्य शासनाच्या इतर मागास बहुजन कल्याण विभागाअंतर्गत कार्यरत असलेल्या संस्थेतील अधिकारी, कर्मचारी, प्रशिक्षणार्थी विद्यार्थी आणि माजी विद्यार्थ्यांनी त्यांच्या प्रतिमेस पुष्प अर्पण करून आदरांजली वाहिली. कार्यक्रमाची सुरुवात 'वनार्टी'चे व्यवस्थापकीय संचालक प्रशांत वावगे यांच्या हस्ते पुष्पहार अर्पण करून झाली. यावेळी मार्गदर्शन करतांना त्यांनी स्व. वसंतराव नाईक यांच्या कृषी, सिंचन, ग्रामीण विकास आणि शेतकरी कल्याणासाठीच्या दूरदृष्टीपूर्ण कार्याचा आढावा घेतला. त्यांच्या नेतृत्वामुळे महाराष्ट्राच्या कृषी आणि ग्रामीण विकासाला नवी दिशा मिळाल्याचे त्यांनी सांगितले. वसंतराव नाईक यांच्या विचारांतून प्रेरणा घेऊन समाजहित, गुणवत्तापूर्ण प्रशासन आणि जनसेवेसाठी समर्पित भावनेने कार्य करणे हीच त्यांना खरी आदरांजली ठरेल, असे आवाहनही त्यांनी केले. कार्यक्रमात प्रशिक्षणार्थी विद्यार्थ्यांनी त्यांच्या कार्याचा आदर्श घेऊन समाजविकासासाठी योगदान देण्याचा संकल्प व्यक्त केला. कार्यक्रमास प्रकल्प व्यवस्थापक डॉ. चेतन बन्सोड यांच्यासह संस्थेचे अधिकारी, कर्मचारी, प्रशिक्षणार्थी विद्यार्थी आणि माजी विद्यार्थी मोठ्या संख्येने उपस्थित होते.

कामठीच्या नवयुवक उच्च प्राथमिक शाळेत विद्यार्थ्यांचे स्वागत

कामठी : नवयुवक उच्च प्राथमिक शाळा, गौतमनगर, कामठी येथे नवीन शैक्षणिक सत्राच्या पहिल्या दिवशी विद्यार्थ्यांचे पुष्प व मिठाई देऊन उत्साहपूर्ण वातावरणात स्वागत करण्यात आले. यावेळी विद्यार्थ्यांमध्ये नव्या शैक्षणिक वर्षाबाबत आनंदाचे वातावरण पाहायला मिळाले.

कार्यक्रमात सर्व विद्यार्थ्यांना इयत्तानिहाय पाठ्यपुस्तकांचे वितरण करण्यात आले. तसेच नव्याने प्रवेश घेतलेल्या विद्यार्थ्यांना मोफत शालेय गणवेश, टाय आणि बेल्टचे वाटप करण्यात आले.

मुख्याध्यापक विजय नंदनवार यांच्या अध्यक्षतेखाली आयोजित कार्यक्रमाला भदंत नागदीपंकर यांची प्रमुख उपस्थिती लाभली. तसेच पालक प्रतिनिधी वैशाली मनोज जैसवार यांचीही विशेष उपस्थिती होती.

यावेळी भदंत नागदीपंकर आणि मुख्याध्यापक विजय नंदनवार यांनी विद्यार्थ्यांना नवीन शैक्षणिक वर्षाच्या शुभेच्छा देत नियमित अभ्यास, शिस्त आणि गुणवत्तापूर्ण शिक्षणाचे महत्त्व अधोरेखित केले. कार्यक्रमाचे प्रास्ताविक व संचालन राजकुमार शेन्डे यांनी केले, तर दिलीप मस्की यांनी आभार प्रदर्शन केले. कार्यक्रमाच्या यशस्वी आयोजनासाठी प्रल्हाद डोंगरे, राखी बागडे, दीक्षा फुले आणि विभा सोनडवले यांनी विशेष सहकार्य केले.

भारतीय बौद्ध महासभा महानगरची बैठकीत वर्षावासानिमित्त प्रवचनमाला व विविध उपक्रमांचा निर्णय

नागपूर : भारतीय बौद्ध महासभा, नागपूर महानगर यांच्यावतीने समता बुद्ध विहार, शताब्दी चौक, द्वारकापुरी येथे महत्त्वपूर्ण बैठकीचे आयोजन करण्यात आले. भंते कुशल धम्मसुंदरो यांच्या अध्यक्षतेखाली झालेल्या बैठकीस केंद्रीय शिक्षक देवानंद वानखेडे, गणपत पेठकर आणि बी.के. हिवराळे यांची प्रमुख उपस्थिती होती. बैठकीत वर्षावासानिमित्त नागपूर शहरातील विविध बुद्ध विहारांमध्ये धम्म प्रवचनमाला सुरू करण्याचा महत्त्वपूर्ण निर्णय घेण्यात आला. तसेच श्रामनेर व बोधाचार्य शिबिर, वर-वधू सूचक मंडळ, तसेच समता सैनिक दलाच्या संघटनात्मक बांधणी या विषयांवर सखोल चर्चा केली.

यावेळी समता सैनिक दलाचे दोन दिवसीय प्रशिक्षण शिबिर जुलै महिन्याच्या दुसऱ्या आठवड्यात आयोजित करण्याचे निश्चित करण्यात आले. तसेच भारतीय बौद्ध महासभेच्या वतीने वर-वधू सूचक मंडळाचे उद्घाटन २९ जून रोजी करण्यात येणार असल्याची घोषणा करण्यात आली. याशिवाय जुलै महिन्यात दहा दिवसीय श्रामनेर शिबिर आयोजित करण्याची माहितीही देण्यात आली. बैठकीस केंद्रीय संघटक पद्माकर गणवीर यांची विशेष उपस्थिती लाभली. त्यांनी १ जुलै रोजी दीक्षाभूमीवर आयोजित आंदोलनाची भूमिका उपस्थित पदाधिकाऱ्यांसमोर स्पष्ट केली. बैठकीला रवींद्र एस. डोंगरे, विनय ढोके, विजय पाटील, हरिदास नारनवरे, संघशील मेश्राम, अरुण भारशंख, धनराज राजवंश, अंकुश गणवीर, मनोज वाळके, बौधेंद्र डोंगरे, नामदेव निकोसे, नंदलाल मेश्राम, अरुण शेंडे, देवेंद्र लांजेवार, अमरदीप पझारे, नरेंद्र थूल यांच्यासह अनेक पदाधिकारी उपस्थित होते. बैठकीचे संचालन प्रवीण कांबळे यांनी केले. बैठकीमागील उद्देश व भूमिका शहराध्यक्ष विजय मेश्राम यांनी स्पष्ट केली, तर गंगाधर कांबळे यांनी आभार मानले.

सुरेश झुरमुरे यांना आदर्श माजी विद्यार्थी सन्मान

नागपूर : उमरेड येथील जीवन शिक्षण मंडळाच्या माजी विद्यार्थ्यांच्या समूहातर्फे देण्यात येणारा 'आदर्श माजी विद्यार्थी सन्मान' पुरस्कार यावर्षी ज्येष्ठ सामाजिक कार्यकर्ते आणि अखिल भारतीय अंधश्रद्धा निर्मूलन समितीचे राष्ट्रीय कार्याध्यक्ष सुरेश झुरमुरे यांना जाहीर झाला आहे. हा सन्मान सोहळा १३ सप्टेंबर रोजी उमरेड येथे होणार असल्याचे जीवन विकास माजी विद्यार्थी परिवार समितीचे अध्यक्ष अरविंद बाकडे यांनी कळविले आहे. हा सत्कार सोहळा ज्येष्ठ सनदी अधिकारी ई.झेड. खोब्रागडे, ज्येष्ठ संपादक बाळ कुळकर्णी आणि पद्मश्री डॉ. चंद्रशेखर मेश्राम यांच्या प्रमुख उपस्थितीत पार पडणार आहे. जीवन विकास विद्यालय १९६३ पासून सुरू असून, या विद्यालयात शालेय शिक्षण घेऊन अनेक विद्यार्थी आज वेगवेगळ्या क्षेत्रांत उल्लेखनीय कार्य करीत आहेत. त्यातील दरवर्षी एका माजी विद्यार्थ्याच्या कार्यकर्तृत्वाचा सन्मान करण्यात येतो. याआधी जगविख्यात न्यूरोलॉजिस्ट पद्मश्री डॉ. चंद्रशेखर मेश्राम व भारतीय रंगभूमीवर वेगळ्या विचारवाही नाट्यकलाकृतींनी ठसा उमटवणारे ज्येष्ठ नाटककार प्रेमानंद गज्वी यांना या पुरस्काराने सन्मानित करण्यात आले होते. सुरेश झुरमुरे हे जीवन विकास विद्यालयाचे माजी विद्यार्थी असून या संस्थेचे विद्यमान उपाध्यक्ष आहेत. नायब तहसीलदार म्हणून ते शासकीय सेवेतून निवृत्त झाले आहेत. त्यांनी राज्य कर्मचारी संघटनेत महत्वाची भूमिका बजावली. रक्तदान, नेत्रदान आणि देहदान चळवळीत सहभाग घेतला. त्यांच्या पुढाकाराने १५ देहदान व २५० नेत्रदान करण्यात आले आहे. १९७२ मध्ये त्यांनी उमरेडमध्ये आझाद हिंद मंडळाची स्थापना केली. या माध्यमातून सामाजिक, शैक्षणिक, व्यवसाय मार्गदर्शन आदी उपक्रम राबवले जातात. साने गुरुजी ज्येष्ठ नागरिक मंडळाचे ते उपाध्यक्ष आहेत. ज्येष्ठ स्वातंत्र्य सेनानी नररत्न डेकाटे स्मारक समितीचे ते संस्थापक सदस्य आहेत. गेले साडेतीन दशकांपासून ते प्रा. श्याम मानव यांच्या अखिल भारतीय अंधश्रद्धा निर्मूलन समितीमध्ये सक्रिय असून ते आता राष्ट्रीय कार्याध्यक्ष म्हणून चळवळीत योगदान देत आहेत. जादूटोणा विरोधी परिषद, संत गाडगेबाबा जनजागरण अभियान, फल ज्योतीशी विरोधी अभियान, फुले-आंबेडकर अंधश्रद्धा निर्मूलन अभियान, जादूटोणा विरोधी कायद्याचा प्रचार-प्रसार करण्यात त्यांची महत्वाची भूमिका आहे. त्यांनी आजवर शेकडो व्याख्याने दिली आहेत.

समता सैनिक दलाच्या राष्ट्रीय बैठकीत शताब्दी वर्षाच्या कार्यक्रमांची रूपरेषा निश्चित

नागपूर : समता सैनिक दलाची राष्ट्रीय बैठक रविवारी जी. के. माने प्रशिक्षण केंद्र, पारडी, नागपूर येथे राष्ट्रीय अध्यक्ष डी.एफ. कोचे यांच्या अध्यक्षतेखाली आणि राष्ट्रीय जीओसी डॉ. प्रदीप डोंगरे यांच्या प्रमुख उपस्थितीत उत्साहात पार पडली. बैठकीत समता सैनिक दलाच्या शताब्दी वर्षानिमित्त राबविण्यात येणाऱ्या विविध उपक्रमांसह संघटन विस्तार, सामाजिक प्रश्न आणि आगामी कार्ययोजनांवर सविस्तर चर्चा झाली.

बैठकीची सुरुवात भारतरत्न बोधिसत्त्व डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांच्या प्रतिमेला पुष्पांजली अर्पण करून, जय भीम सल्यूट तसेच त्रिशरण व पंचशीलच्या सामूहिक पठणाने झाली. बैठकीत १९ मार्च २०२७ रोजी समता सैनिक दलाच्या स्थापनेला १०० वर्षे पूर्ण होत असल्याच्या पार्श्वभूमीवर वर्षभर देशभरात सामाजिक, सांस्कृतिक, संघटनात्मक, प्रशिक्षण आणि जनजागृतीपर कार्यक्रम राबविण्याचा निर्णय घेण्यात आला. शताब्दी वर्ष हे संघटन बळकटीकरण, सामाजिक परिवर्तन आणि समतावादी विचारांच्या प्रसाराचे वर्ष म्हणून साजरे करण्याचा निर्धार व्यक्त केला.

दीक्षाभूमी, नागपूर येथे अनुवर्तन दिनानिमित्त आयोजित सेवा व सुरक्षा शिबिरासाठी पृथ्वी मोटघरे यांची कॅम्प चीफ, प्रा. संजय घोडके यांची कोष संचालन, युवराज बडगे यांची सहायक कोष संचालन, भूषण राऊत यांची ऑडिटर आणि अमर दीपांकर यांची शासकीय पत्रव्यवहार व केंद्र समिती समन्वयक म्हणून नियुक्ती केली.

मार्गदर्शन करताना डॉ. प्रदीप डोंगरे यांनी शताब्दी वर्ष हे सामाजिक बांधिलकी अधिक मजबूत करण्याचे वर्ष असल्याचे सांगितले. महाबोधी विहाराचा प्रश्न, अनुसूचित जातींचे उपवर्गीकरण, अनुसूचित जाती-जमातींवरील अत्याचार तसेच बहुजन समाजासमोरील विविध प्रश्नांवर व्यापक जनजागृती करण्यात येणार असल्याचे त्यांनी स्पष्ट केले. याशिवाय सामूहिक मार्च, सांस्कृतिक कार्यक्रम, प्रशिक्षण शिबिरे आणि नवीन शाखांच्या स्थापनेवर भर देण्यात येणार असल्याचेही त्यांनी सांगितले. अध्यक्षीय भाषणात डी. एफ. कोचे यांनी समता सैनिक दलाचा गौरवशाली इतिहास अधोरेखित करत संघटनात्मक शिस्त, वरिष्ठांचा आदर आणि सक्षम नेतृत्वाची गरज यावर भर दिला. शताब्दी वर्ष यशस्वी करण्यासाठी प्रत्येक अधिकारी व सैनिकाने सक्रिय व समर्पित भूमिका पार पाडावी, असे आवाहन त्यांनी केले. बैठकीत अमर दीपांकर, संघप्रिय नाग (लाडे), गजेन्द्र गजभिये, पी.सी. टेंभरे, पृथ्वी मोटघरे, प्रा. संजय घोडके, राजकुमार वंजारी, हर्षल गायकवाड, जयंता साहारे, भूषण राऊत तसेच सरिता लाडे यांनीही मार्गदर्शन केले.बैठकीच्या यशस्वीतेसाठी प्रमोद खांडेकर, आकाश मोटघरे, विलास नागदेवे, नरहरी मोटघरे, मिलिंद धारगावे, मुनेश्वर नागदेवे, अरविंद नंदेश्वर, बी.एम. बागडे, चंद्रप्रकाश देशभ्रतार, सुरेखा टेंभुर्णे, प्रफुल्ल रामटेके, बाबाराव चारे, रमेश रंगारे, प्रवीण ठाकरे, शेषराव बागडे, राधिका रामटेके आणि सिद्धार्थ मेश्राम यांच्यासह अनेक अधिकारी व सैनिकांनी परिश्रम घेतले. कार्यक्रमाचे संचालन अमर दीपांकर यांनी केले.

निधन वार्ता

अशोकभाई नगदिया

नागपूर : वाठोडा परिसरातील अशोकभाई नगदिया (६८) यांचे बुधवारी घरीच अकस्मात निधन झाले. त्यांच्यावर गंगाभाई घाट येथे गुरुवारी अंत्यसंस्कार करण्यात आलेत. त्यांच्या पश्चात मुलगा गोपाल, एक मुलगी सून जावई आणि नातवंडे असा बराच फक्त परिवार आहे .

महाराष्ट्र शासन
महसूल व वन विभाग
तहसीलदार तथा तालुका दंडाधिकारी, उमरेड यांचे कार्यालय
तालुका उमरेड, जिल्हा नागपूर – 441203
दूरध्वनी क्र. 07116-219051
इ- मेल: tahasilofficeumred@gmail.com
क्र.म.स./जन्म- मृत्यु/तह -उम/कावि - 401/2026
दिनांक: 04/06/2026

जाहीरनामा

अर्जदार श्रीमती सीमा रूपचंद पाटील, रा. सरिता मोरेश्वर गोलाईत यांचे घरी, प्लॉट क्र. ७, बिरसा नगर, न्यू आदर्श कॉलनी, नागपूर यांनी त्यांची आई स्व. लताबाई केवाजी गजभिये यांचा मृत्यू दि. 31/05/1993 ची नोंद ग्रामपंचायत वेलसाखरा येथील जन्म-मृत्यू नोंदवहीत घेण्यासाठी नियमानुसार अर्ज सादर केला आहे. त्याअर्थी जाहीर करतो की, सदर व्यक्तीच्या मृत्यूबाबत नोंद घेणेकामीचा आदेश देण्याकरिता कार्यवाही प्रस्तावित आहे. त्याअनुषंगाने सर्व संबंधितांना जाहीर करण्यात येते की, सदर मृत्यू नोंद करण्याबाबत कोणत्याही व्यक्तीस काही हरकत, आक्षेप किंवा दावा असल्यास त्यांनी त्यासंबंधीचे लेखी निवेदन, आवश्यक पुरावे व साक्षीदारांसह हा जाहीरनामा प्रसिद्ध झाल्यापासून १५ (पंधरा) दिवसांच्या आत तहसीलदार तथा तालुका दंडाधिकारी, उमरेड यांच्या कार्यालयात सादर करावे. निर्धारित मुदतीनंतर प्राप्त होणारे कोणतेही आक्षेप किंवा दावे विचारात घेतले जाणार नाहीत. तसेच, निर्धारित मुदतीत कोणतीही हरकत, आक्षेप किंवा विपरीत पुरावा प्राप्त न झाल्यास कोणालाही काही म्हणणे नाही असे गृहीत धरून लागू असलेल्या नियमांनुसार सदर मृत्यू नोंद करण्याबाबतचा आदेश पारित करण्यात येईल.

स्वाक्षरी
तहसीलदार तथा
तालुका दंडाधिकारी, उमरेड

बहुजन सौरभ प्रकाशक, संपादक, मालक, मुद्रक सिध्दार्थ जीवन कांबळे यांनी देश प्रेस पब्लिकेशन, E-30/2, इंडस्ट्रीयल एरिया, सोनेगाव (सीम), हिंगणा, एआय.डी.सी., नागपूर - 440016 येथे मुद्रित केले व 9/2, स्वराज कॉलनी, मेडिकल कॉलेजच्या मागे, नागपूर-440027, येथे प्रकाशित केले. RNI No. MAHMAR 2020/84035 Printed, Owner by Siddharth Jiwan Kamble, Publisched at 9/2 Swaraj Colony, Behind Medical College, Nagpur 440027, Printed at M/S Desh Publication, E-30/2, Industrial Area, Sonegaon (SEEM), Hingna, MIDC, Nagpur-440016, Editor Siddharth Jiwan Kamble Email: bahujansaurabh@gmail.com Mobile: 9422860648